Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

ÅRSSKRIFT

for gamle og nuværende elever fra

TØNDER STATSSEMINARIUM

1956

FODTØJ
så går man til
Anker Holst
landsdelens største specialmagasin

Vi leverer også gerne til Dem
M. A. Meyer
Kolonialvarer . Kaffe . Vine
Carstensgade 26 Telefon 2 20 29

Den Danske Landmandsbank
HYPOTEK- OG VEKSELBANK
AKTIESELSKAB
Tønder afdeling Telefon 2 21 22 og 2 21 23

Heine Christiansen
Kolonial
Vin
Delikatesser
Slotsgade 1. Tønder . Telf. 2 11 21

EGONS
Blomster
Telefon 2 17 19 . Østergade 29

Kemisk renseri **PIKA**
P. J. Schmidt
Østergade 49 . Telefon 2 16 82

Gælder det tørkostbordet
så
Østergades viktualieforretning
Østergade 14

Velklædt bliver herrer og drenge
hos
Christian Petersen
HERRE-HUSET
Vestergade 49 Tønder Telefon 21150

El-installatør
Svend Kirchheiner
Vestergade 7
Telefon 2 20 45

Møbelhåndværk
Møbelpolstring
fra egne værksteder
Hans Jutzen
Vestergade 37 . Telefon 2 20 81

Forretningen, hvor man kommer og kommer igen . . .

ÅRSSKRIFT

FOR GAMLE OG NUVÆRENDE ELEVER FRA
TØNDER STATSSEMINARIUM

UDGIVET AF
TØNDRINGER-SAMFUNDET
NUMMER 14 . TØNDER 1956

INDHOLDSFORTEGNELSE

A. Nyholm: Dimissionstale 10. december 1955 3
Nicolai Svendsen: Hans Lorenzen 8
Helene Moltke: Frieda Bredsdorff in memoriam 11
E. L.: Mindeord over fru Mathilde Frandsen 12
P. Fabricius (27): Skolen i bedehuset 13
Hilsen fra formanden 20
A. Bruun Nielsen (50): Små glimt fra Grønland 21
Hans Henriksen: Dekorationer til skolekomedien 26
Henry Larsen (S IV): Tips om gips 32
Inden for murene 33
Bøgh-Andersen (29): Hvorfor så langt af led? 34
Jubeloldinge-Festival 1956 36
Vore 25 års jubilarer 38
Tøndringer-Samfundets regnskab 43
Dimittender december 1955 44
Dimittender 1956 45
Muntre glimt fra ekskursioner 46
Ombygninger på seminariet 51
Året rundt 54
Siden sidst 57

Tegninger på forsiden (Astronom Hansens gade)
og titelbladet: Karl Peter Andersen, S II
Redaktion: Th. Lauridsen og Erik Larsen (ansv.)

Tale ved

DIMISSIONEN

på Tønder Statsseminarium

10. DECEMBER 1955

Der er fornylig blevet fortalt om en diskussion, der føres i nutidens Tyskland om pædagogiske problemer. Der bliver talt om det uheldige i, at der i skolen føres megen *viden* over fra den ene generation til den næste generation, uden at de egentlige *værdier* i denne viden klinger med. Det kulturelle stof bliver lærebogsstof, men bliver ikke noget eksistentielt for eleverne. Man kalder det „Verschulung".

Denne uheldige udvikling forklares derved, at opdragelse egentlig kun kan føre ind i det, som de voksne lever af. Men vanskeligheden er, at det er noget højst kaotisk, hvad den voksne verden lever af efter krigen. Man føler sig ude i en rådløshed, hvor man ikke ved, hvad man åndeligt lever af, og derfor heller ikke ved, hvad man har at give den næste generation at leve af.

Det er forståeligt, at dette problem føles stærkt i Tyskland. Men problemet er næppe ukendt her i landet også. Jeg kunde tænke mig, at det også føles af dem, der nu skal begynde deres skolearbejde. Problemet om livsanskuelse diskuteres jo også meget her i landet.

Det er nylig blevet sagt af Sigurd Hoel, at den generation, der var ung i 1920'erne efterlod sig et konkursbo. Den begyndte på en række lovende frugtbare opgaver, som på grund af tidernes ugunst blev liggende ufuldført, eller til og med visnede væk. „Fordi den forrige generation muligvis troede for meget, tror den nye afgjort for lidt. Ingen vover i dag at forkynde nye tusindårsriger. Ja, mit indtryk er, at om en og anden mod forventning virkelig skulde se en regnbue, så vogter han sig vel for at snakke højt om det — han er ræd for at folk skal le og sige, at han lider af hallucinationer". Tomheden i tiden beror på, at vi lever i et åndeligt interregnum.

Der er sagt mere om dette spørgsmål, som viser, at Hoel ikke har set så helt fejl. Sven Thorsen har — med særligt henblik på det politiske — sagt, at udviklingen går imod en ny almue med lukket hori-

sont og uden politisk nerve. Skal vi ud af denne udvikling og hindre, at næste generation udvikler sig til en sådan åndelig almue, så må opgaven tages op på en anden måde. „Den anden efterkrigstids unge møder det agitationsprægede argument med lede, er på vagt over for den afdrift, som temperamentet og interessen kan give. At denne ungdom kan synes forstemt, har sin grund bl. a. deri, at den altfor ofte tror at mærke „die Absicht". Derimod har ikke få unge interesse for samfundsspørgsmålenes rent saglige indhold, for kold og klar oplysning ... når den er givet, og de derefter kender „tingen i sig selv", skal de nok uden andres bistand drage deres politiske slutninger".

Denne karakteristik af tiden bekræftes i nogen måde af en af dem, der selv tilhører denne unge generation. Han skriver, at i dag stiller man sig ikke tilfreds med ord, man ønsker realiteter. „Talte ord har mistet i værdi: I 1945 kunne man blive folkekær ved blot at føre hastemt bragesnak, i 1955 tager næsten ingen unge noget alvorligt — det være sig løfter eller trusler — før de har forvisset sig om, at der bag snakken er realiteter og ærlig vilje til at hæve sig fra det verbale til det praktiske plan". Unge af i dag sluger ikke tingene råt, men møder alt med skepsis.

Iøvrigt fremhæver samme artikel to lyspunkter. Det ene er, at vi her i landet er nået over det stadium, hvor blotte talemåder og jubelsang kan holde de unge i ånde. Det andet er, at unge fra alle lejre kan sidde stille og roligt og udvikle selv stærkt divergerende synspunkter, og at de ikke — som tilfældet var for en snes år siden — styrter rundt på byens gader og torve og korporligt nedlægger dem, der ser anderledes på tingene end de selv.

Det er muligt, at denne karakteristik er rigtig. Den skjuler ikke, at der er megen skepsis fremme i tiden. Er det rigtigt, og føler De det også selv således, kan De med rette spørge, hvad De skal give den kommende generation.

Ja, svaret må jo først og fremmest være, at en skælm giver mere end han har. De skal endelig ikke prøve at lægge mere indhold i Deres undervisning, end der er valuta for. Men så vil jeg tilføje, at det forekommer mig slet ikke nogen ringe ting, om en lærer i sin undervisning ærligt og redeligt lader skinne igennem, at han står usikkert overfor mange spørgsmål .Den søgende holdning overfor sandheden er et væsentligt element i vor europæiske tradition, og den fortjener utvivlsomt at bringes videre.

Blot beder jeg bemærket, at den søgende holdning er noget ganske

andet end den blaserte. Den blaserte skubber det hele fra sig som noget, der ikke kommer ham ved. Den søgende føler sig stærkt engageret i den opgave at finde ind til værdierne. Den eneste vej til de kulturelle, de kunstneriske eller de religiøse værdier er at arbejde med dem med et åbent sind. Uden dette arbejde finder man aldrig disse værdier og vil altså heller ikke kunne bringe dem videre.

Men iøvrigt kunde jeg tænke mig, at selve arbejdet med børnene kunde føre Dem på sporet af en livsbetragtning, som kunde være et frugtbart grundlag for Deres hele skolegerning.

Der var i sin tid opstillet en liste over emner, som var beregnet til eksamensspørgsmål i pædagogik. Et af dem lød: Opdragelse som videnskab og som kunst. Jeg har ofte spekuleret over, hvad der skjulte sig bag disse tilsyneladende så dunkle ord. Jeg har en følelse af, at der lå et problem bag ved, som ikke uden grund blev taget op, og som måske endda i vore dage er mere aktuelt end nogensinde.

Den moderne opdragelse er ved at få et videnskabeligt præg. Den bygger på videnskabelige undersøgelser af forskellig art. Man undersøger børns ordforråd i de forskellige aldre, man måler deres intelligens, iagttager børnenes sjælelige ejendommeligheder, eksperimenterer på forskellig vis for at finde lovene for de psykiske reaktioner, og kortlægger således mere og mere deres hele sjæleliv. Det er vel noget af alt dette, der tænkes på med udtrykket opdragelse som videnskab.

Alt dette kan være såre godt og nyttigt, sålænge videnskaben kender sin begrænsning. Men der kan komme den dag, da et sundt sjæleliv vil reagere mod at blive kortlagt alt for meget, og vægre sig ved at blive reguleret forud ad videnskabelig vej. Der er en scene i Shakespeares Hamlet, som jeg i den forbindelse må tænke på. Gyldenstjerne kommer som udsending fra kongen og dronningen for at udforske Hamlets tanker. Hamlet giver ham en fløjte og befaler ham at spille på den. Gyldenstjerne forsikrer, at han kan ikke spille på fløjten. Hamlet bliver ved med at bede ham om det, og da Gyldenstjerne erklærer, at det er umuligt, for han kender ikke grebene, så svarer Hamlet: „Ser I nu, hvor ringe en Ting, I vil gøre mig til. I vilde spille på mig, I vilde lade, som om I kendte mine klapper, I vilde rykke hjertet ud af min løndom. I vilde prøve mig fra min laveste Tone til Højden af mit Register; og der er megen Musik, udmærket Stemme, i dette lille Redskab; dog kan I ikke få det til at tale. Troer I, at jeg er lettere at spille på en en Fløjte? Kald mig hvad Instrument I vil; I kan famle på mig, men I kan ikke spille på mig."

Denne følelse af, at der er forskel på at famle ved andres sjæleliv og så at spille på det, denne følelse af, at der er noget gådefuldt i mennesket, som man ikke kan nå ad forskningens vej, det vil jeg mene, at en for pædagoger så udmærket forfatter som Herman Hesse også har givet udtryk for. Han stiller det således op et sted: Hvis der er en klokke, der ikke ringer, hvis en ovn giver sig til at ryge, hvis et hjul standser i en maskine, så ved man straks, hvor man skal søge fejlen, og man gør det med iver, finder skaden og ved, hvordan den skal udbedres. Men den hemmelige fjeder inden i os, som alene giver livet mening, som alene lever, som alene er i stand til at føle lyst og smerte, at begære lykken, at opleve lykken, den er os ubekendt, om den ved man intet, slet intet. Bliver den syg, kender man ingen helbredelse.

Over for denne ubekendte faktor slår videnskaben ikke til. Tager man den i betragtning, må man erkende, at det er en række fine instrumenter, skolens folk har at spille på i deres daglige arbejde, og at opdragelsen i nogen måde får karakteren af en kunst. Det pædagogiske arbejde lader sig ikke lovmæssigt bestemme. Derfor ligger det på det kunstneriske og det etiske plan.

Herudfra vil jeg gerne vende tilbage til det rejste spørgsmål: Hvad bør være grundlaget i det pædagogiske arbejde. Jeg er ikke i tvivl om svaret. Det må være en vurdering af børnene som levende individualiteter, der hver for sig — uanset deres gode eller dårlige evner og egenskaber — har lige krav på Deres omsorg. Uanset, om et barn rent umiddelbart vækker Deres sympati eller ikke, må De fastholde overfor Dem selv deres forpligtelse overfor dette barn. Ligemeget hvor ofte, De griber fejl i Deres optræden overfor børnene, så må denne forpligtelse overfor børnene stå fast for Dem, den må De trofast og udholdende søge at opfylde under det ofte trættende og trivielle skolearbejde.

For mig at se er dette i sig selv en livsanskuelse, som kan give et menneske mere end nok at gøre. Den hviler på en vurdering af mennesket, som har sin rod bl. a. i den vesteuropæiske kulturs kristelige traditioner.

Det er en livsanskuelse af såre praktisk og nærgående karakter. Den tillader os ikke at sætte et eneste af de mennesker, vi kommer i berøring med, uden for vore forpligtelsers rækkevidde.

Vi selv ønsker, at vor tilværelses problemer bliver taget alvorligt.

Vi ønsker med alle vore fejl og skrøbeligheder at blive accepteret af vore medmennesker. Den side af gammel kristen tankegang har

vi let nok ved at tage til os. Men den anden side: vor forpligtelse til også at acceptere dem, hvis handlinger og tankegang er os imod, den har vi såre vanskeligt ved at anerkende.

Men det er netop den forpligtelse, det daglige skolearbejde med de mange forskelligartede børn minder os om. Tager vi denne forpligtelse alvorligt, så bliver det noget særdeles positivt, vi får at bringe videre til næste generation, noget som giver os nok at bestille både i ord og i handling.

Det er og bliver mit ønske for alle, der skal arbejde i den danske skole, at de må have denne forpligtelse hvilende over deres arbejde. Det er også mit ønske for Dem, der dimitteres herfra i dag, at De ikke må skubbe denne forpligtelse fra Dem.

Asger Nyholm.

HANS LORENZEN

Den 5. marts 1956 døde den sidste af Tønder seminariums elever fra den danskprogede afdeling i den første del af tyskertiden. Om ham skriver en anden gammel elev, fhv. amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen, følgende:

Da Hans Lorenzen i Ballum afgik ved døden, afsluttedes dermed et mærkeligt og sjældent smukt levnedsløb. Han var ikke vestbo af fødsel og blev trods ophold og virke i denne by aldrig en typisk marskbonde. Men han opnåede med sine store evner, sin indføling med forholdene og trofasthed overfor befolkningen, der gav sig udslag i økonomisk, kulturel og national henseende, en betydning, der vil bevare hans navn på stedet til de seneste tider. Den mindesten, udført af billedhuggeren Kvederis, som man har rejst i Ballum by for at hædre hans minde, er et vidnesbyrd om, hvor højt denne mands gerning blev værdsat af det nuværende slægtled.

Han var født i året 1862 i Stubbæk i Aabenraa amt, fik læreruddannelse på Tønder seminariums danske afdeling samtidig med den senere redaktør Jens Jessen og opnåede nærmest sin første ansættelse ved en tilfældighed som andenlærer i Ballum. I 1910 blev Lorenzen førstelærer der i byen og giftede sig med Hansigne Jenssen, datter af hans formand i embedet, en kvinde, som jo også i forbindelse med en enestående virksomhed skulle opnå navnkundighed i Sønderjylland. Ved dette ægteskab skabtes et hjem, som efterhånden blev et af landsdelens rigeste, folkeligt set, når man nævner den mangfoldighed af kræfter, der her havde deres oprindelse og var med til at bære udviklingen under fremmedherredømmet.

Skønt Hans Lorenzen — trods stillingens begrænsning dengang — blev en dygtig lærer, nøjedes han ikke dermed, men deltog også såvidt muligt i det offentlige livs foreteelser. Han var allerede i 1909 med til at oprette en sparekasse og medstifter af Nordslesvigs Afholdsfor-

ening og en af dens førende mænd. Som sådan virkede han i vide kredse for afholdssagen og kom derved i nært samarbejde med mange mennesker. Det var på en tid, da den preussiske tvangspolitik hærgede landsdelen, og myndighederne krævede ham derfor, som det hed, „i tjenestens interesse" forflyttet til en landsby i Ditmarsken; thi hans virksomhed på nævnte område foregik naturligvis ved dansk sprog og tankegang. Hans Lorenzen nægtede at tage den preussiske rege-

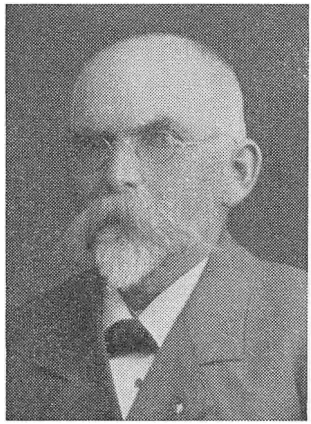

rings anvisning til følge og tog sin afsked, som bevilgedes ham uden pension efter 25½ års gerning i skolens tjeneste.

Nu blev han en fri mand, dog til at begynde med under beskedne kår. Men hans skæbne kom i høj grad den danske befolkning til gode, hvis fremragende tillidsmand han blev. Han overtog svigerfaderens ejendom og varetog i udstrakt grad offentlighedens tarv. Det kan her kun omtales i korthed. Hans Lorenzen gav tilskyndelsen til oprettelsen af et stort dansk forsamlingshus og fik dannet en selskabelig forening og ungdomsforening. På det økonomiske område fik han dannet en kvægavlsforening. Han var formand for fattigkommissionen, næstformand i digelaget, medlem af det af Vælgerforeningen i overgangstiden nedsatte skoleudvalg. Han var en kort tid amtsforstander o. s. v. Foruden havde han røgtet hvervet som kredsdagsmand. Her kan indskydes, at tyskerne ved krigens udbrud i 1914 kvitterede for hans fortjenstfulde gerning ved at arrestere ham og hans familie, en skæbne, som jo overgik så mange dengang.

Efter afstemningen i 1920, da ægteparret havde overtaget en af sognets største gårde, og fru Hansigne fortsatte udgivelsen af sine bøger og havde travlt med at genoplive de tønderske kniplinger, blev

dette ny hjem det sted, hvor genforeningsarbejdet særlig trivedes. Det var derfor også en stor oplevelse for familien, da kong Christian den Tiende med følge her aflagde besøg under sin første rejse til vesteregnen. I årene derefter ser vi Hans Lorenzen som skatterådsformand, amtsrådsmedlem, medvirkende ved det første valutaråd. Han var formand for den konservative vælgerforening og et par gange opstillet som rigsdagskandidat.

Ind imellem fik han tid til at foretage lange udenlandsrejser, og han var utrættelig som deltager i nationale og historiske møder og overalt værdsat på grund af sin store veltalenhed.

Medens han efterhånden af hensyn til sin høje alder måtte opgive tillidshverv, fulgte han utrættelig med i udviklingen indtil sin død. Han var dekoreret med 1. grad af ridderordenen.

Nicolai Svendsen.

FRIEDA BREDSDORFF

in memoriam

I de år, Frieda Bredsdorff stod ved seminarieforstander Bredsdorffs side på Tønder statsseminarium lærte vi hende at kende som et menneske, der gerne ville fylde sin plads.

Som en fremmed kom hun fra Schweiz til Danmark, men levede sig hurtigt ind i danske forhold. Let må det sikkert ikke have været at komme fra Silkeborg til Tønder, hvor grænselandets problemer gjorde sig særlig stærkt gældende i de år. Men hun bestræbte sig for at forstå det særpræg, som Tønder statsseminarium har — og altid vil have.

Gæstfrit åbnede hun hjemmets døre, glad og gerne levede hun med i seminariets hverdag. Hun kendte eleverne og samlede på et tidspunkt en flok af dem til studiekreds, og endda fik hun tid og kræfter til at nå længere ud. Tit stod hun på en talerstol i husmoderforeningerne og fortalte om sit hjemlands sæd og skik, fordi hun følte, at schweizerne i højere grad end vi forstod at leve det demokrati, som der i de år taltes så meget om. I sandhed var hun en god gesandt for sit land. Hvor hun kom, havde hun noget at give, og det prægede hendes færd iblandt os.

Personlig mindes jeg hende i stor taknemlighed som en god ven. Nu er hendes plads tom, og vi savner hende. Men mindet om hendes rige personlighed vil leve i os, der værdsatte hendes virke på Tønder statsseminarium.

Helene Moltke.

Mindeord

FRU MATHILDE FRANDSEN

Efter lang tids svær sygdom døde fhv. pedel Rasmus Frandsens hustru Mathilde Frandsen den 6. december 1956. Efter Frandsens afgang boede de to nu i en lille hyggelig andelslejlighed, hvor de gerne tog mod besøg af deres mange venner, ikke mindst blandt seminariets og øvelsesskolens lærerfamilier. Men fru Frandsens lange sygdomsperioder gjorde skår i glæden ved det fredfyldte otium, og nu er Frandsen altså blevet ene.

I de år, Frandsen var seminariets dygtige pedel, lærte både lærere og elever fru Frandsen at kende som en retskaffen kvinde, der med levende interesse tog del i skolens liv, både til daglig og ved festlige lejligheder. Mange elever har gennem årene i fru Frandsens køkken hentet trøst for de små skuffelser, som eksamenstiden kunne bringe, og hun delte fuldt ud sin mands glæde ved børn og iagttog gerne deres færden i skolen. Hun var en af de mest interesserede tilskuere ved skolekomedierne, både børnenes og de voksnes, og seminariets julefest var i særlig grad hendes hjertebarn.

Fru Frandsens senere år var præget af hendes dårlige helbred, men imellem stunder kunne hun blive den gamle, lune sønderjyde som før. Kom hun i gang med at fortælle historier fra sin barndoms Skærbæk, åbenbarede hun sig som en fortæller af rang, der fik personerne i de muntre episoder til at stå lyslevende for tilhørerne.

Seminariet og øvelsesskolen vil mindes fru Frandsen med ærbødighed og tak.

E. L.

Skolen i Bedehuset

Nogle få km øst for Tønder, ad landevejen Tønder—Haderslev, ligger umiddelbart ud til vejen den gamle, smukke stråtækte bygning, Emmerske skole, også kaldet Emmerske bedehus. Ingen, som ikke er lokalkendt, anser denne bygning for en skole, langt mindre for et bedehus — altså en kirke, og dog er denne bygning Tønder landsogns eneste skole, og tillige rummer den landsognets kirke og har været begge dele i over 200 år, nemlig siden 1730.

Ved reformationstiden var der i Tønder tre kirker, hvoraf den ene, nemlig St. Laurentiuskirken, var landsognets. Kort tid efter reformationens indførelse blev denne kirke dog nedrevet, og landsognets beboere fik som erstatning et kapel ved Løgumklosterlandevejen. Dog dette forsvandt allerede 1543, hvorefter menigheden i Emmerske fik befaling til at søge den ene kirke, der endnu var tilbage i Tønder. Efter hvad historien melder, var de kirkesøgendes antal fra Emmerske forsvindende lille. Dette havde sin naturlige forklaring deri, at landsognets beboere udelukkende talte og kunne forstå dansk, og at der i Tønder kirke kun blev prædiket på tysk og sunget tyske salmer. Ikke så mærkeligt, at de Emmerske folk ikke kom i kirke, men blev kirkefremmede.

I året 1700 havde landsognets menighed indsendt et andragende til provsten i Tønder om at holde det løfte, man i sin tid havde givet den, da man opførte Kristkirken i Tønder, nemlig dette, at der skulle prædikes dansk ved hovedgudstjenesten, et løfte, som dog ikke blev holdt. Indsenderne af dette andragende klager over, at der næppe nok undtes dem en siddeplads i kirken, ej heller en grav i kirkegårdens hjørne, så de måtte søge med deres døde til nabosognene, når de skulle begraves. Det værste var dog, „at vi enfoldige landboere, som hverken kan forstå eller tale tysk, hverken har lykke eller velsignelse af at høre tysk prædiken, men må leve i uvidenhed, mørke og sjælefare."

Der skete dog intet. Hos den følgende provst, Samuel Reimarus, der var født i Pommern og havde været hofpræst på Gottorp, fandt man heller ingen forståelse. Tilsyneladende savnede han helt forudsætningerne til at forstå landboerne. I stedet for at komme dem i møde, klager han over dem til hertugen på Gottorp. Han giver i sin klage udtryk for sin vrede på denne landsbymenighed, som han beskylder for uvidenhed i gudsforholdet, og han påstår, at de lever som dyr. „De går hellere i tørvemosen om søndagen end i Guds hus." Heller ikke kunne han formå dem til at sende deres børn i skole, hverken med det gode eller med det onde, og han beder hertugen at yde ham verdslig magt, så han kunne drive disse genstridige bønder i kirke.

I året 1728 udnævnes så Johan Herman Schrader til provst i Tønder, og med ham gik det kirkelige på Tønderegnen ind i en ny blomstringstid. Johan Herman Schrader var af en helt anden støbning end forgængeren Reimarus. Han var én af pietismens ypperste repræsentanter og en fremragende præst. Nu sker der også forandring i landsognet. Schrader forstod tilfulde årsagerne til, at menigheden i Emmerske ikke søgte kirken i Tønder. Han får med bistand af sin gode ven og velynder, amtmand von Holstein, udvirket hos den danske konge Kristian 6, at der blev oprettet et embede som tredie og dansk præst i Tønder, og til dette embede bliver så ved Schraders tilskyndelse Hans Adolf Brorson, på det tidspunkt præst i Randerup, kaldet. Hans Adolf Brorson bliver således også landsognets første danske præst efter reformationen. Indtil 1730 holdt Brorson sine gudstjenester for landsognets beboere i et lejet lokale, men det kunne ikke nær rumme hans voksende tilhørerskare. Da sognet samtidig trængte til en ny skole, til hvis opførelse man allerede havde en sum af 100 rigsdaler, lover provst Schrader at foretage en indsamling hos velstillede borgere i Tønder, så sognets beboere uden egen udgift kan få den hårdt tiltrængte skole.

På Tønder amtshus optoges den 10. maj 1730 en protokol, hvis begyndelse i dansk oversættelse lyder således:

„Da Hans Kongelige Majestæt efter højvelbårne Exellence, Gehejmeråd og Amtmand von Holstein ved udnævnelsen af en tredie og dansk præst i Tønder allernådigst har godkendt, at samme hver søndag eftermiddag skal holde eksamen (catecheticum) i dansk sprog og med de til Tønder sognepligtige fra Store og Lille Emmerske samt Korntved; men da pladsen i det hus, hvor de hidtil om søndagen har holdt deres sædvanlige bedetime, ikke er stor nok til sådanne møder, og den planlagte udvidelse ikke er egnet og kun vil påføre menighe-

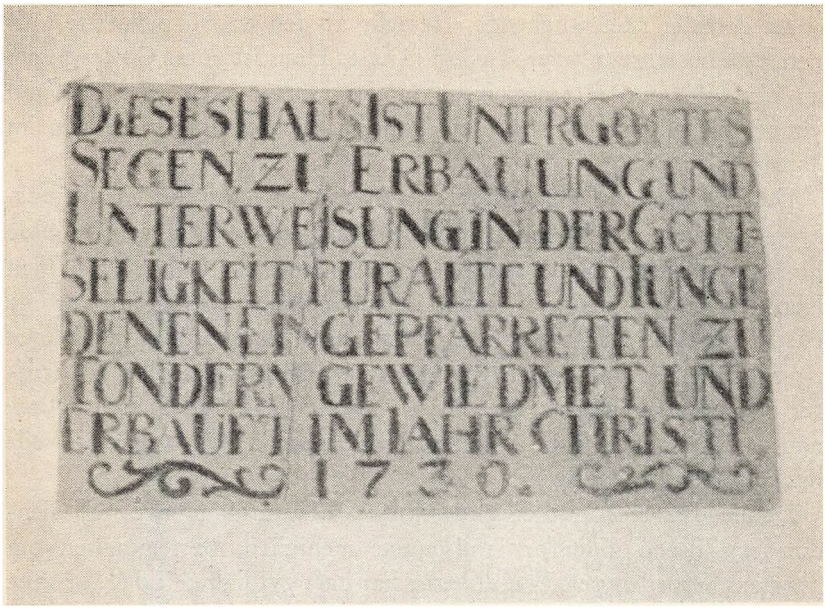

Indskrift fra 1730.

den mange årlige udgifter, og da den ikke ejer huset, da endvidere stedet, hvor skolen hidtil er blevet holde, årligt har medført en temmelig lejeafgift og alligevel ikke har været i stand til at rumme alle børn, desuden ligger så ubekvemt, at eleverne om vinteren for størstedelen, ikke kan komme derhen på grund af vand — det altså vil være nødvendigt at bygge et rummeligere og bedre skolehus, hvortil der er adgang for alle børn — og da dette skolehus kan indrettes således, at den danske præst i Tønder hver søndag eftermiddag der kan foretage katekisationen med de sognepligtige fra Store og Lille Emmerske og Korntved — da den højærværdige provst som følge deraf har fremstillet for samtlige sognepligtige, hvor nødvendigt et sådant skolehus ville være, og disse også har erklæret sig villige til at yde bidrag dertil, enhver efter sin evne — og da højærværdige provst Schrader også har tilbudt at stille de 100 rigsdaler, som en mand i Kortved tidligere har stiftet til en skole, til rådighed, for at en opførelse af en skole ikke skal falde dem for svært, desuden har lovet at sætte en indsamling i gang hos de velsituerede borgere i Tønder og at facalitere byggeomkostningerne — så er der efter alt dette blevet vedtaget, at der skal rejses et skolehus på 8 fag midt mellem Store og Lille Emmerske og Korntved på en dertil velegnet plads, og at arbejdet straks skal sættes i gang."

At dette er sket omgående, fremgår af den endnu bevarede indskrift på huset, som lyder således: „Dieses Haus ist unter Gottes Segen zu Erbauung und Unterweisung in der Gottseligkeit für Alte und Junge denen eingepfarreten zu Tondern gewidmet und erbaut im Jahr Christi 1730".

Den 26. januar 1732 bekræfter amtmanden i Tønder en overenskomst, hvorefter landsognets beboere forpligter sig til at vedligeholde huset og skiftevis hente præsten til gudstjeneste og køre ham hjem igen. Den nye skole var nemlig så rummelig, at den højærværdige pastor Brorson der hver søndag kunne holde katekisation med børn og voksne. Med hensyn til bygningens vedligeholdelse blev der truffet den bestemmelse, at alle, der fra nytår 1732 går til den hellige nadver, skal betale hver 2 skilling lybsk, som så skal bruges til vedligeholdelse af bygningen.

Denne overenskomst er underskrevet af amtmanden og af ejendomsbesidderne indenfor landsognets menighed. Bestemmelsen om præstens befordring ved landboerne har haft gyldighed indtil for ikke mange år siden, dog med den forandring, at en vognmand fra Tønder i lukket vogn befordrede præsten fra og til Tønder, naturligvis betalt af landsognets menighed. I denne bygning prædikede Brorson så hver søndag eftermiddag, indtil han i 1737 flyttede til Ribe som stiftsprovst. I denne periode er det, H. A. Brorson udsender sine små salmesamlinger til sin elskede menighed, og her i denne bygning er Brorsons skønne julesalmer blevet sunget første gang eller samtidig med, at de blev sunget i Tønder kirke.

Samme år, som Brorson flytter til Ribe, dør provst Schrader. Brorsons efterfølger som dansk præst i Tønder, pastor Schønning, skriver om Schraders særlige betydning for Emmerske skole og bedehus smukt i nogle vers:

„Her går vor bondesøn og liden bondedatter
så smuk til skolen hen i deres danske sprog.
Tilhørerne her de vor undervisning fatter
og bør ej gå for langt i vinterslud og knog.

Vor bonde gik der før som folk i Pavedømmet,
Latin og tysk det var hannem næsten eet.
Nu takker han sin Gud, at det så vidt er kommet,
at hans moders mål der bliver prædiket."

Der hengår nu et spand af år, hvor der ikke foreligger særlige efterretninger om kirke og skolevæsen i landsognet udover dette, at kongen i 1751 bevilger 200 rigsdaler til en større istandsættelse. Skolen stod ret uforandret helt til 1835, da det blev nødvendigt at foretage en betydelig udvidelse. Omkring 1840 havde skolen 75 elever, som undervistes samlede ved den såkaldte indbyrdes metode. Lærerens løn på det tidspunkt var 200 mark i rede penge, og til embedet hørte en stor have samt 8 agre til græsning af en ko. Af andre indtægter kan nævnes 21 mark og 4 skilling for afsavn af jord, et pinseoffer på 6 mark for at synge i kirken, 17 skæpper byg og 17 skæpper rug samt 12 læs græstørv.

Elevantallet stiger stadig. 1850 var der 92 elever — 1860 103 elever og 1865 117 elever. År 1870 bliver skolen delt i to klasser, og en andenlærer ansættes. Elevantallet daler atter, og i 1892 er der kun 49 elever, hvorefter skolen igen bliver enklasset, og nu mens dette skrives har skolen 32 elever. Ved skolen har der siden dens oprettelse i 1730 virket 17 lærere foruden nogle præparander og et par andenlærere. Det kan endvidere nævnes, at der i 1888 sluttedes en overenskomst mellem Tønder seminar og Emmerske kommune, hvorefter seminariet kunne benytte Emmerske énklassede skole som øvelsesskole for seminariets elever, for at disse kunne få kendskab til undervisningsformen i en sådan skole, da der her i landsdelen fandtes adskillige af denne årt. Denne ordning fik dog ikke nogen lang varighed, lidet tilfredsstillinde som den var for begge parter, og der blev oprettet en énklasset skole indenfor seminariets egne mure. 1889 skete der igen en istandsættelse af kirkesalen, der ved denne lejlighed fik et nyt alter, en ny prædikestol og nye bænke, altsammen lavet af snedkermester Cosmos, Tønder. Ved en indsamling i menigheden blev der 1894 fremskaffet midler til indkøb af et harmonium. År 1899 skænkede forhenværende provst Carstens, der i 24 år havde været menighedens præst, to mindre kirkeklokker, som blev anbragt i en slags klokkestabel oven på husets tag. På den største af disse klokker stod følgende indskrift: „Ehre sei Gott in der Høhe" og på den mindste „Friede auf Erden". Begge disse klokker blev år 1917 taget ned og afleveret til den tyske hær.

Som før nævnt har der ved skolen helt siden dens oprettelse i 1730 kun virket 17 faste lærere. De lange åremål, i hvilket de fleste har haft ansættelse i dette embede, tyder på, at det har været et efter den tids forhold godt aflagt embede. Det kan således nævnes, at lærer Hans Agerlek, der stammede fra Emmerlev, var degn og skoleholder

Til kirke i Emmerske.

i Emmerske fra 1790—1834, Anton Maasbøl, søn af halvboelsmand Andres Petersen Maasbøl, Lille Emmerske, fra 1834—1859 og fra 1889—1912 lærer Ferdinand Petersen, der stammede fra Ballum. Fra 1912 til genforeningen 1920 var der jævnligt lærerskifte. En medvirkende årsag var sikkert den første verdenskrig. Den første lærer, der fik fast ansættelse ved skolen efter genforeningen, var lærer H. Jacobsen, født i Asserballe sogn, Sønderborg amt. Han kom til Emmerske fra Sønder Sejerslev. Noget af det første, den efter genforeningen nyvalgte kommunalbestyrelse foretog sig, var at vedtage en gennemgribende restaurering af de på det tidspunkt forfaldne bygninger både udvendig og indvendig. Denne blev gennemført i årene 1921—22.

1922 skænkede kunstneren Joachim Skovgaard et smukt alterbillede til kirkesalen, forestillende Kristi genkomst og de dødes opstandelse. Daværende seminarieforstander Albeck, har æren for, at bedehuset fik denne gave. Det skal nævnes her, at forstander Albeck ofte har prædiket i bedehuset og gjort det med glæde, når provst Christensen, Tønder, var forhindret i at komme til stede.

De følgende år sker der ikke væsentlige forandringer. Efter 1937 er der dog kommet nye ting til. Kirkesalen fremtræder nu indvendig

som en fuldt udstyret kirke. Det gamle harmonium er blevet erstattet med et nyt. Der er blevet ophængt et billede af kirkens første præst H. A. Brorson, målet af kunstmaler Tønder fra Tønder; det er en kopi af det billede af Brorson, som hænger i Tønder kirke. 1955 har kirken fået en overordentlig smuk døbefont med messing-dåbsfad, begge dele udført af den unge kunstner Chr. Magle, København, en brodersøn af pastor Magle. Menigheden i Emmerske skylder den unge kunstner megen tak, ikke alene for dette overordentlig smukke stykke arbejde, men også for den store velvilje, han har vist vor lille menighed, thi uden den havde midlerne til anskaffelsen af denne værdifulde nyerhvervelse ikke kunnet skaffes. Efter 1920, da alle andre kirker i Nordslesvig fik nye kirkeklokker for de under krigen nedtagne, blev Emmerske bedehus af uopklarede grunde glemt, men nu er der rådet bod på dette. Sønderjydsk fond har nemlig bevilget penge til en ny kirkeklokke til bedehuset, og den vil blive ophængt i en klokkestabel ved siden af bygningen formodentlig forår 1957. Erhvervelsen af disse værdifulde nye ting skyldes først og fremmest pastor Magles utrættelige virken, og menigheden er ham megen tak skyldig.

Om selve skolebygningen er der så til slut kun at sige dette, at den i 1943 blev udvidet, så den nu svarer til kravene i henhold til skoleloven af 1937. Den nyopførte gymnastiksal og sløjdsal blev indviet den 9. december 1943 ved en smuk højtidelighed, hvor skoledirektionen med amtmanden, grev Schack, i spidsen var til stede sammen med sognets beboere og skolebørn. Grev Schack indmurede den sidste sten i muren sammen med et dokument, hvor der blandt andet stod: „Denne bygning blev rejst, medens den store krig rasede på femte år, og Danmark var besat af fremmede tropper på fjerde år." Derefter følger så en række navne af personer, der havde med opførelsen at gøre, og dokumentet slutter med følgende vers af Edv. Lembke:

„Lad en slægt opfostres her
sand og flink til livet færd,
som kan vogte, som kan bedre
arven fra de høje fædre
Danmarks sprog og Danmarks navn."

Dette er stadig vort ønske, som bor i bedehuset og skolen ved vejen.

Allersidst skal nævnes dette, at da departementschef Barfod i sin tid tog sin afsked, og Tønder amts skoledirektion ønskede at vise ham en erkendtlighed, lod man kunstmaler Tønder male et billede af Em-

merske skole med den nyopførte bygning. Dette billede blev overrakt departementschefen af amtmanden, grev Scack, landstingsmand H. Jefsen Christensen og amtsskolekonsulent Svendsen, der i samme anledning havde skrevet skolens historie, hvoraf denne redegørelse tildels er uddraget såvel som af skolekrøniken.

P. Fabricius.

Kære Kammerater

Så er der atter gået et år, og jeg må igen til at skrive en beretning om Tøndringer-Samfundets arbejde. Det er både et let og et vanskeligt arbejde, thi der er ikke sket noget, så hvad skal jeg skrive?

Det synes, som om interessen for Tøndringer-Samfundet er aftagende. Det kan mærkes på flere ting, bl. a. dette, at medlemstilgangen ikke er så stor som den burde være, og jeg kan også mærke det på de besvarelser, jeg får på redaktionens anmodning om stof til „Siden sidst". Endelig kan det mærkes på det kedelige forhold, at vi ikke er i stand til at få tilslutning nok til et elevmøde.

Jeg ville derfor gerne bede om at alle hjælper til at gøre det sidste bindeled — årsskriftet — så godt som muligt. Tænk på om du ikke ville være i stand til at skrive om et eller andet og husk på „Siden sidst" — selv den mindste oplysning har interesse.

Venlig hilsen

Studius.

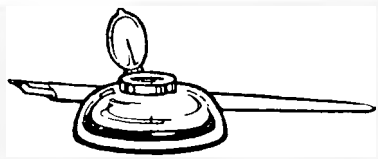

. . . små glimt

FRA GRØNLAND

Ven Den kgl. grønlandske Handels plads ligger „Disko" klar til afgang. Der er mange mennesker samlede for at tage afsked med venner og familie, der ligesom jeg skal på langfart. Man venter, der vinkes, der råbes, fugtige øjne tørres og de sidste postpakker bringes om bord. Skibets motorer arbejder, landgangsbroen tages og en slæbedamper begynder at bugsere og ud af havnen. Der vinkes, menneskene på kajen bliver mindre, vi kan se mere af byen, når vi kommer den lidt på afstand, men snart begynder dens tårne også at glide ud af syne. Man får dog ikke lov til at falde hen i tanker og spekulationer om fremtiden, for pludselig lyder en hel række korte stød i dampfløjten, og det betyder, at vi skal til mønstring. I en fart får vi redningsveste på og begiver os til den anviste plads. Og så er der frokost. Passagererne finder hurtigt sammen og søger på bedste måde at fordrive tiden.

Med Kronborg forsvinder det sidste skimt af Danmark. Næste dags morgen kneb det at holde balancen. Jeg famlede mig til et par tabletter, og så gik det nogenlunde, men hver gang jeg greb efter mine sko, skred de over til den anden side. Efter et par forsøg fik jeg dog fat på dem, netop som de vendte tilbage efter en tur over dørken.

Som dagene gik blev både vand og luft koldere. Undertiden så vi delfiner springe for boven, og nærmere Grønland så vi enkelte hvaler. Efter en uges sejlads rettede vi blikket fremefter. Vi skulle inden aften kunne se land. Og i solnedgangen skimtede vi det land, som vi var så spændte på at møde. Øde, koldt og nøgent lå det, dækket af is og sne rejste det sig i horisonten med takker og spidser, ugæstfrit. Vi stod i klynge i læ på dækket og stirrede på dette kolde, tavse land, som nu skulle være vort fremtidige hjemsted. Det så ud, som kaptajnen havde beskrevet det: en samling is og sten som Vorherre i sin vrede har kastet fra sig, — men var det så slemt? Det var jo østkysten, vi så,

og trods det kolde og øde, var det et skønt og uforglemmeligt syn. De første isbjerge trak alle til rælingen. De fleste fik fotoapparaterne frem og tog adskillige billeder. Vi syntes det var storslået, men senere gik det op for os, at det kun var små og ubetydelige isbjerge, vi havde set. Nærmere kysten så vi mægtige bjerge i fantasifulde former, skinnende i alle blå og grønne nuancer. I godt vejr rundede vi Kap Farvel og stævnede mod Julianehåb som første anløbshavn. Det var koldt, og det regnede, så det første indtryk var ikke strålende, men dagen efter, mens vi lå i Narssak fik vi det vejr, som jeg senere lærte at kende som typisk grønlandsk sommervejr. Solskin fra en himmel så ren og blå som vi aldrig ser den herhjemme. Landskabet lå i stærke og rene farver, og havet var så rent og blåt, at man undredes. Det var en luft så ren og let, at man kun kunne føle sig godt tilpas.

Der var børnelammelse i Narssak, så ingen måtte komme i land, men vi lånte en redningsjolle, så vi kunne prøve at pilke torsk. Og der var mange. Vi spiste torsk på skibet de næste par dage. Adskillige steder på fjorden lå joller, der var bemandet med små grønlænderdrenge på 5—6 år, og det var en fornøjelse at se disse glade drenge hale den ene store torsk over rælingen efter den anden, nogle så store, at drengene kun med besvær kunne løfte dem indenbords. Så snart torsken havde fået hovedet over vandet fik den et solidt slag af en stump rør, så var den straks mere medgørlig. I båden blev den slagtet med det samme.

I det fjerne hørte vi stadig dumpe drøn som torden. Det kunne det dog ikke være, idet det kun med års mellemrum tordner på Grønland. Det var en bræ, som stadig arbejdede sig længere ud mod havet fra indlandsisen. Af og til lød disse drøn, og dermed flød endnu et isfjeld ud efter.

I den tidlige morgenstund gik vi fra Narssak gennem Skovfjorden til Narssarssuak (BW 1). Undervejs kom vi forbi et skib, som under krigen var løbet på et skær og sunket med sin last af kryolit. Skibet skulle have været med en konvoj fra Narssarssuak til Amerika. Agterdækket stak op over vandet, og i sommer har bjergningsdamperen „Sigyn" hævet en del af lasten.

Fra BW 1 blev jeg fløjet det sidste stykke med en af marinens Catalinaer. Dybt under os lå et skib i spidsen af sit v-formede kølvand. Isfjeldene, vi før havde sejlet imellem, og som vi syntes var så mægtige, var nu bare små hvide klatter på vandet. Skærgården på den ene side, det mægtige bjerglandskab under os og indlandsisen på den anden side. Enkelte steder stak høje, spidse bjergtinder op gennem isen

og gjorde synet endnu mere storslået. Det kan ikke beskrives, men må ses. De første mennesker, jeg så ved landingen, var nogle fruer fra marinestationen. De havde hat på og slør for ansigtet, så jeg tænkte jo mit derved, men næppe var jeg kommet i land, før jeg tænkte på en anden måde. Det var ikke bare forfængelighed, der fik damerne til at klæde sig på den måde, nej — millioner af myg sværmede om os, og det var ikke til at gøre noget imod dem på anden måde, end simpelthen holde dem på afstand med net.

I det følgende skal kun fortælles enkelte små glimt, oplevet forskellige steder på vestkysten.

Et udsted dukker frem af disen. Mellem høje fjelde ligger de små fattige huse. Ynkeligt klynger de sig sammen. Egentlig burde der slet ikke være mennesker på dette sted. Der er for langt til fiskepladserne. Landjagt er der ikke ret meget af, havjagt — ja, sæler er der næsten ingen af mere på dette sted, og søfugle kan ikke være nok. Man har fra Styrelsens side set den fortvivlede situation for befolkningen. Små, utætte, snavsede og elendige huse, ingen vand, ingen lys, fattigdom. Men man kan ikke hjælpe. Hvad nytter det at bygge nye huse på et sted, hvor der ingen livsbetingelser er. Man har tilbudt menneskene der at flytte ind til kolonien, hvor der er arbejde at få, og hvor der er mulighed for fiskeri. En centralisering af befolkningen ville mange steder være en stor fordel, men tvangsforflytte nogen, det kan man ikke — og dog — er det ikke en slags tvang, når man nægter at hjælpe på det sted, hvor familien bor og i stedet tilbyder hjælpen på et andet sted? Vi bliver modtaget på stranden af næsten alle, som kan gå. Det er ikke nogen dagligdags begivenhed, at der kommer fremmede til udstedet. Nogle står tavse, andre pludrer løs, og snavsede børn med lange næser løber omkring og stirrer nysgerrigt på os. Beskidte, magre slædehunde løber hylende rundt alle vegne. De må selv finde føden i sommertiden, hvis de vil leve. I alle kroge er der ekskrementer ikke bare af hundene, men også af menneskene. Toiletter kendes ikke det sted, man sætter sig bare på hug et passende sted. Ved hvert hus er der en forhøjning af åregammelt affald, kastet ud af døren. Det første indtryk er således ikke indbydende, men hvad gemmer der sig bag denne elendighed? Det er nemt at sige: gør sådan eller sådan. Man skal se disse mennesker og opleve livet sammen med dem for at forstå deres tanker. Hvorfor renser man ikke, vasker, skurer og skrubber? Jeg har set gamle, krumbøjede koner og små børn gå mange hundrede meter ad snævre, stejle fjeldstier med åg på nakken for i den nærmeste fjeldsø at hente alt det vand, de skal bruge.

I sne og kulde, først hugge hul på den tykke is, og så besværligt vandre ned igen. Så forstår man, hvorfor der spares. Grønlænderne er ikke urenlige. Af naturen er de ligeså renlige, som vi er. De har bare ikke de samme muligheder. — Men så kunne de jo flytte til kolonien, hvor der er flere offentlige vandhaner, man kan benytte, og hvor der er elektrisk lys og bedre huse. Nej. Her har enhver en far, en mor, eller måske et par børn, som ligger på kirkegården. Skulle man flytte fra dem? Det kan man ikke. Og trods deres fattigdom er de glade. Har de mad nok til dagen, tænker de ikke på i morgen. De er lykkelige mennesker, ikke plaget af materialisme og jagt efter penge og position. — Morgensolens første lyse stråler splintredes i stjerner mod isfjeldene, da vi forlod dette sted, hvor der virkelig boede mennesker.

Med „Tikerak" kom mæslinger til Grønland. Denne sygdom kom første gang til Grønland i 1947, og da døde mange mennesker af sygdommen. Nu ville man selvfølgelig gøre, hvad man kunne for at hindre sygdommens alvorlige følger. Alle børn og svagelige kunne blive vaccineret; men man regnede dog med en del dødsfald, hvilket bekræftes af følgende lille episode. I en større by blev danske håndværkere sat til at lave ligkister. Der blev lavet ca. 30, og disse blev senere på en åben lastvogn kørt gennem hele byen til et pakhus for opbevaring til de formentlig snart skulle bruges. Det skete dog heldigvis ikke. Nu kendte man sygdommens karakter overfor grønlænderne og sørgede for god og rigelig hjælp i tide.

Inspireret af stormen udenfor i aften kommer jeg til at fortælle en lille tildragelse fra et stormvejr. Jeg tog undertiden skolebørnene med et par dage på tur. Vi havde jagthytter rundt i terrænet, og dem brugte jeg som en slags lejrskole. Vi var alle sammen glade for disse ture, men en gang gik det galt. Vi skulle hentes hjem med båd, men det stormede så meget, at ingen både kunne komme, så vi forberedte os på at skulle blive til dagen efter. Det havde heller ikke gjort så meget, hvis vi havde haft proviant nok, men det var næsten sluppet op. Hen på eftermiddagen, da stormen løjede noget af, ville en af drengene ned til stranden for at se, om ikke der skulle komme en båd alligevel. Jeg fulgte med ham derned, men der kom ingen båd, og da vi ville gå tilbage igen, kom en del kraftige vindstød. Et af dem var så kraftigt, at drengen ikke kunne stå fast, han ligefrem løftedes op og kastedes brutalt mod jorden, så hårdt, at han havde brækket sin arm. Der stod jeg så med en grædende dreng, pint af smerter. Læge kunne selvfølgelig ikke skaffes, og min forstand på de dele var yderst ringe. Jeg fik armen støttet og bundet op, mere kunne jeg ikke gøre. Ud på

aftenen og natten brændte jeg nødblus, som skulle kunne ses hjemme, men det blev ikke set. Dette skal bare vise den situation, som mange grønlændere i udstederne kan komme i, når sygdom og ulykker rammer dem. Man kan ikke have en læge i et udsted, hvor der kun bor et lille hundrede mennesker. Han kommer med visse mellemrum på besøg og holder et vågent øje med den almene sundhedstilstand, men ved ulykker må han tilkaldes over telegrafen, og i de fleste tilfælde har han mange timers sejlads før han når stedet, og undertiden kan storme og is hindre ham i at nå frem før flere dage efter.

Om vinteren har vi taget ture på cykel til indlandsisen. Når fjorden først var lukket af isen, havde man den fineste bane, man kan tænke sig. Dog er der visse forbehold. Var der ingen sne på isen, kunne det knibe med balancen, og var der for meget, gik det ud over kræfterne. Så var det lettere med en jeep. Det blev også prøvet, og aldrig er nogen kommet hurtigere frem mellem to byer, end den dag. Om eftermiddagen skulle børnene have en tur. De små skulle sidde i jeep'en, mens de store fik lov at lade sig trække bagefter på deres kælke. Saltvandsis er sejg. Den knækker ikke, men giver sig, og der var efter os en hel dal, der fulgte som kølvand. Der ville heller ikke være sket noget, hvis ikke en af børnene var faldet af sin kælk, og hvis det ikke var sket netop på dette sted — et strømsted, hvor tidevandsbevægelserne havde slidt isen tynd. Så snart vognen standsede, kom der fæle lyde fra isen under den, og vandet piblede frem ved et af hjulene. Vi måtte skyndsomt køre igen, og alt gik godt, men havde føreren ikke været så kvik og vågen, ville man fra land have kunnet se jeep'en med last forsvinde trækkende alle slæder efter sig i dybet. Det var farlig leg, men heller ingen havde lyst til at gentage det.

Dermed vil jeg for denne gang slutte min beretning fra Grønland, denne kolde masse af sten og is, — en ørken, som dog rummer noget af det skønneste og mest storslåede på jorden. Her føler man sig så elendig lille, her, hvor 30 km til nærmeste nabo er lige ved siden af. Så ren er luften, at alt står skarpt på uendelige afstande, og mægtige fjelde får os til at føle os små som fluer på en væg.

A. Bruun Nielsen.

Dekorationer til skolekomedien

Mange af de scener, der findes på vore skoler, har den ulempe, at de er for små og upraktiske, idet de er bygget som stuer, hvor kun en dør i hver side giver adgang til scenen.

Dekorationerne må derfor optage den mindst mulige plads, hvis

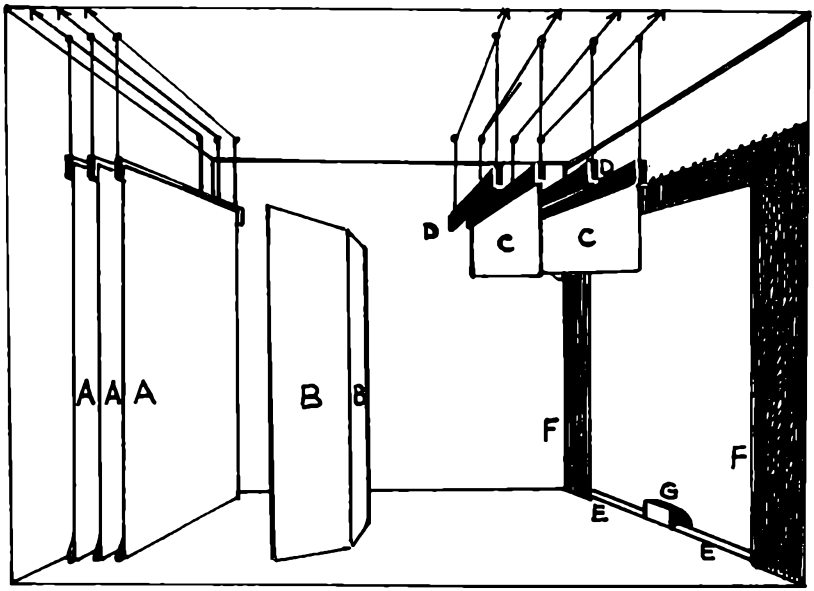

SCENENS INVENTAR

A. Bagtæpper
B. Løse kulissefelter
C. Soffitter
D. Belysningskasser
E. Rampebelysning
F. Fortæppe
G. Sufflørkasse

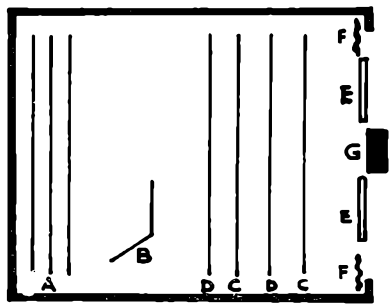

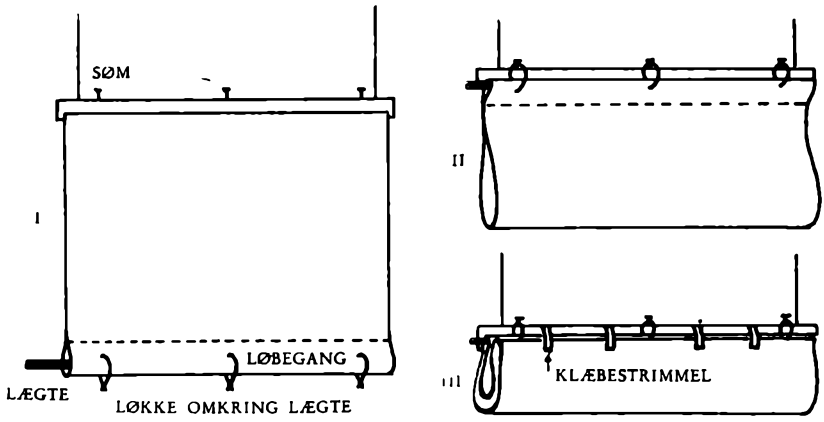

Foldning af bagtæppe.

flere af de nyere børnekomedier, der kræver mange optrædende, skal kunne gennemføres.

Følgende forslag til indretning af en scene er i store træk hentet fra scenen på seminariet.

Inventaret til scenen består af:

Bagtæpper,
løse kulissefelter,
soffitter,
belysningskasser,
fortæppe,
rampebelysning
og tribune.

Til bagtæpperne — der bør være tre — anvendes brunt indpakningspapir i den største bredde. Papiret sammenklæbes i vandrette baner til en flade på 3,50 m × 3,50 m. For at få bagtæppet til at hænge i ro er det nødvendigt at anbringe en lægte i en løbegang langs tæppets nederste kant. Bagtæpperne ophænges i snoretræk, og da der ikke er så højt til loftet, at bagtæppet kan hejses op i hele sin højde, må man folde det som vist på tegningen. Mellem to bagtæpper er der en afstand på 15 cm.

Løse kulissefelter skaber god rumlig virkning på scenen, samtidig virker de som skærme, bag hvilke de optrædende kan opholde sig, mens de venter på stikordet. Et kulissefelt fremstilles af lægter ($5 \times 2^1/_2$ cm), højde 3 m, bredde 1 m. Alle felter skal være lige store,

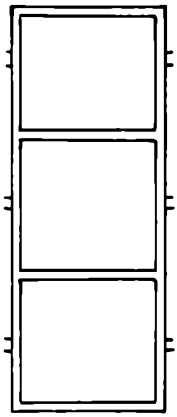

ØSKENER
TIL SAMLING
AF FELTER

RAMME TIL
LØST KULISSEFELT

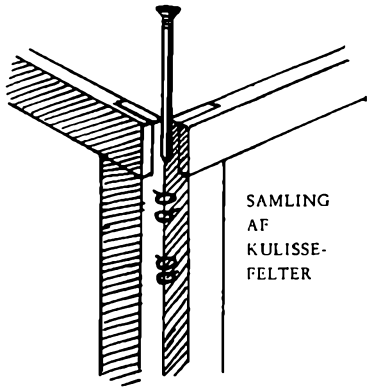

SAMLING
AF
KULISSE-
FELTER

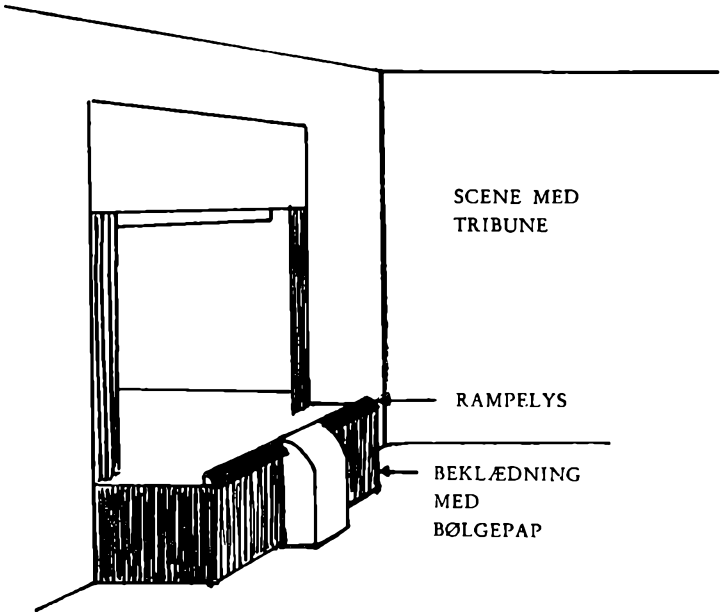

SCENE MED
TRIBUNE

RAMPELYS

BEKLÆDNING
MED
BØLGEPAP

således at de kan sættes sammen. Feltet beklædes på begge sider med brunt indpakningspapir, der fastgøres på feltets kanter med tegnestifter. Ved at benytte felterne på begge sider opnår man, at man meget hurtigt kan udskifte et sæt løse kulisser ved blot at dreje dem.

Såvel til bagtæppe som til felter anvendes limfarver (tørt farvepulver i celluloselim).

Soffitterne — mindst to — der dækker scenen foroven, er ophængt i snoretræk. Til soffitter anvendes hvidt maskinpapir, og man opnår den bedste virkning med et dobbelt lag papir.

Lyskasserne — een bag hver soffit — er ligeledes ophængt i snoretræk. Endvidere er det nødvendigt at have lys ved scenens rampe.

Fortæppet bør være af temmelig svært stof; det ophænges i ringe om en metalstang og trækkes til side ved snoretræk.

Ophængning af bagtæpper, soffitter, belysningskasser og fortæppe i snoretræk gør det muligt at foretage hurtige sceneskift, idet alle træk kan føres ud til samme sted i scenens ene side, og det hele kan betjenes af een mand.

Det kan undertiden være nødvendigt at udvide scenen fremefter med en tribune foran rampen. Rampebelysningen flyttes ud til tribunens forkant, og et par projektører anbringes i salen.

Tribunen har mange fordele. Den skaffer plads til mange optrædende; den bringer de optrædende i bedre kontakt med tilskuerne, og i stykker med mange scener kan man lade nogle af disse foregå foran tæppet, mens man samtidig bag tæppet kan sætte op til næste scene.

Dekorationerne skal danne ramme om de optrædende. Det er vigtigt, at de passer til stykket, at de er klare og nøjagtige i farvelægningen — uden at de derfor behøver at virke stive — og at de i børnekomedier er i overensstemmelse med børnenes opfattelse af billedfremstilling.

Hele dekorationsarbejdet kan indgå i tegneundervisningen, idet en klasse kan overtage opgaven. Efter en kort orientering udarbejder eleverne små modeller af tegnepapir som forslag til dekorationerne. Blandt forslagene vælges af lærer og elever i fællesskab det bedst egnede, som så tegnes over på små kulisser til en modelscene (en kopi af scenen i målene 1:20).

På modelscenen kan man hurtigt afgøre, hvad der er mulighed for at fremstille på scenen; også for instruktøren er modelscenen af stor betydning.

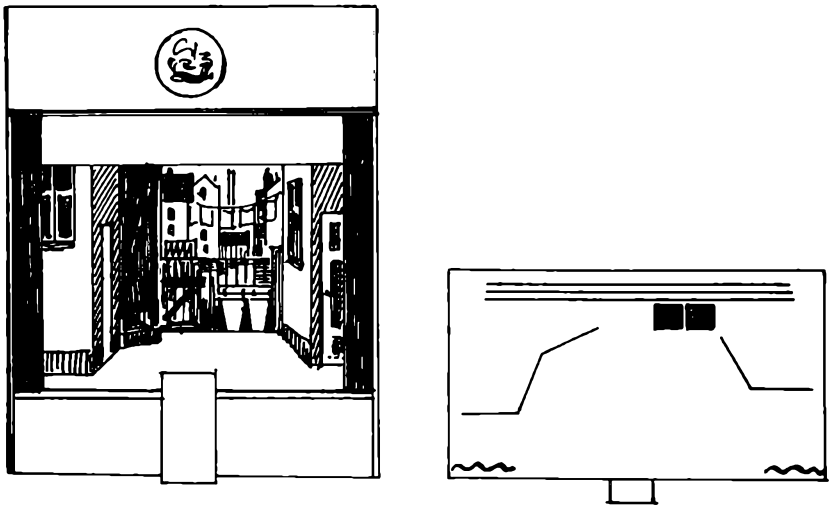

Baggårdsscenen i: De pokkers unger

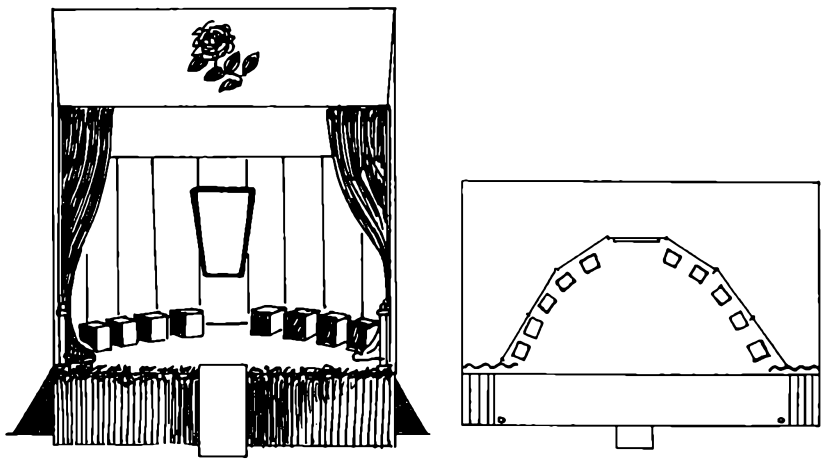

Sceneopbygning til: Et spil om en vej, som til himlen går

Eleverne går herefter i gang med fremstilling af dekorationerne — et arbejde, som udmærket dækker undervisningen i tegning. Emnet er givet, og behovet for fremstillingen af emnet er skabt med dekorationernes anvendelse ved opførelsen. Der anvendes forskellige materialer, og arbejdsformen kan varieres.

Fra modelscenen stykkes arbejdet ud for igen at samles på scenen og nu benyttet af en anden gruppe — de optrædende.

H. H.

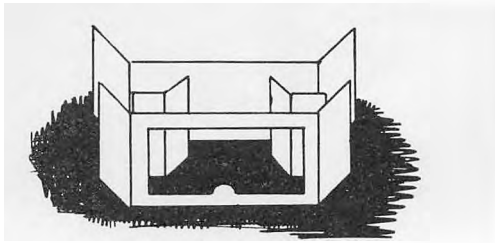

Af tegnepapir fremstiller eleverne et udkast til dekorationer

Tips om gips

Under mit arbejde med historiespeciale, særlig den forhistoriske tid, gik det op for mig, at emner som husbygning og gravformer meget let lod sig anskueliggøre ved modeller.

Til at begynde med må man lave en skitse over modellen og beregne, hvor stor den skal være. Her må man passe på ikke at få modellen for lille, hvilket gør arbejdet vanskeligt. På den anden side skal man heller ikke lave den for stor, da den i dette tilfælde let bliver for klodset og tung. — Lad os tage et eksempel: Vi vil først lave en broncealderhøj. Højen bygges på en masonit- eller træplade, hvorpå vi tegner højens grundrids. Så må vi i gang med at lave den masse, der skal til for at bygge selve højen. Dagen i forvejen må man have udrørt en portion celluloselim. I denne udrøres en passende mængde gips, så massen bliver tyktflydende. Derefter tilsættes farvepulver, udrørt i lim, så at massen bliver gennemfarvet. Det er praktisk at arbejde med gennemfarvet masse; hvis man skulle komme til at slå et stykke af den færdige model, ses det ikke tydeligt. Lidt af massen lægges i en flad vold, så det følger grundridset på pladen. I denne

vold sættes sten på størrelse med valnødder. Stenhoben i højens midte sammenkittes ved hjælp af massen; midt i hoben laves et leje, foret med mos til kisten. Den jord, der er kastet op omkring gravstedet, fremstiller vi som et hvælvet låg, som giver graven den ydre form. Låget formes over et kræmmerhus af pap, som dækker graven inden for den ydre stenkreds. Over kræmmerhuset lægger vi et lag af massen og lader det størkne for sig selv. Men pas på — massen størkner på ca. en halv time.

Vil man f. eks. fremstille et jernalderhus, der er bygget af græstørv, må man tilstræbe at give modellen en mere levende overflade. Dette opnås ved at blande savsmuld i limen, inden gips og farve tilsættes. Derved opnår man yderligere, at massen ikke flyder så let, således at det er muligt at modelere ret høje mure uden afstivning. Taget modelleres over pap ligesom låget ved højen, idet vi gør os klart, at fordelen ved modellen er, at man kan lukke den op og kikke ind i den.

Henry Larsen, S 4.

Inden for murene

Seminarielærer, *cand. mag. Horst Meesenburg* blev fast ansat 1. september 1956.

Øvelsesskolelærer *Arne Langkilde* blev ansat som seminarielærer den 1. november 1956 med fagene psykologi og pædagogik.

Lærerinde frk. *Bodil Steffensen* blev ansat ved øvelsesskolen den 1. august 1956.

Hvorfor så langt af led?

En replik til en skoles beliggenhed

Når gæster første gang besøger Jaruplund Højskole, og især de, som i de fugtige efterårs- og forårsdage baner sig vej fra Jaruplund by ad hegnkransede, til dels opblødte veje ned mod den afsidesliggende skole, så tror jeg nok, at de fleste udbryder: Hvorfor så langt af led?

Men til gengæld tror jeg også, at de fleste, særlig eleverne, når de færdes i og om skolen, glemmer dette suk og finder det hele i sin orden.

Hvorfor så langt af led? Ja, det skyldes ikke menneskelig visdom, men er udelukkende et resultat af tysk retsbrud og magtmisbrug, at skolen ikke som planlagt kom til at ligge ved Sankelmark sø, men her. Og dog må jeg sige, at det kan synes, som om der lå en tanke bag det hele. Sankelmark danske højskole ville være blevet en turistattraktion, der meget let kunne have ødelagt skolens nødvendige arbejdsro og den ro, som nutidens ungdom i særlig grad har behov for at kunne gro. De gode trafikforbindelser ville i fritiden have ført mange elever ind i Flensborg by med dens uro og dens mange sindsforvirrende forlystelser. Vi er glade for, at den fare ved skolens afsides beliggenhed er meget begrænset, og vi forsøger at udnytte de muligheder, der her er blevet givet os. På spørgsmålet om, hvad så ungdommen foretog sig i den rigelige fritid, de to frieftermiddage om ugen og de mange frie aftener, blev der svaret, at den skulle have lov til at kede sig så længe, at dens eget sind begyndte at røre på sig. Det er måske lidt flot sagt, men det skal forstås sådan, at ungdommen skal have lov til en gang imellem at være sig selv. Thi selv om det må indrømmes, at lediggang kan blive roden til meget ondt, så er sandheden dog den, at der kun gennem sindets ro gives muligheder for, at det, der ligger dybest i sindet, kan gro frem og få lov til at afsløre sig for det stille, lyttende sind.

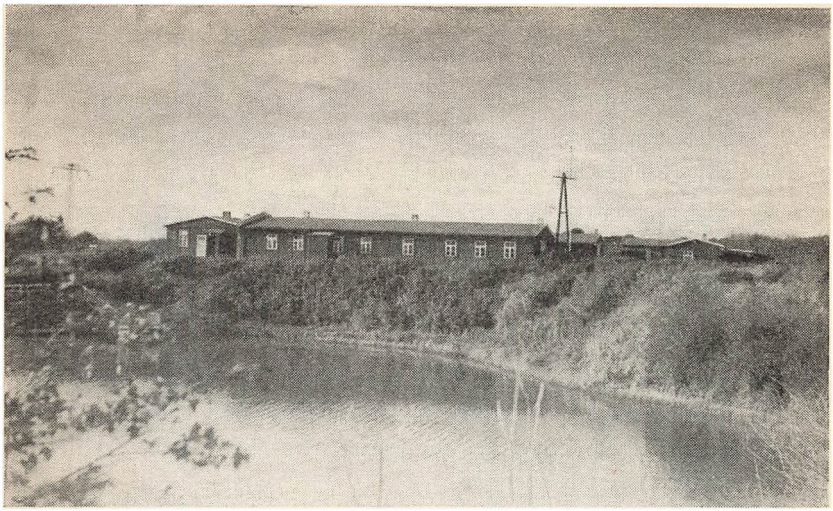

Jaruplund Højskole.

Det af tiden prægede evige jag og den gennem det puritanske livssyn proklamerede „Gudstjeneste gennem slidsomt arbejde" er særlig i vor tid blevet så farlig for ungdommen, stærkest for byungdommen, at det er på tide, vi er med til i vor ungdomsopdragelse også at gå vejen meditation, der kun er mulig, når den fornødne tid og ro gives.

Gælder disse synspunkter for ungdomsarbejdet i almindelighed, så gælder de i særdeleshed for grænsebefolkningens ungdom, hvor der dagligt ud fra det kampprægede nationale fællesskab kaldes fra mange forskellige sider. Særligt et folkeligt mindretal har brug for al den styrke, det kan opnå, og den bygges bedst op af mennesker, der har fået lov til at blive sig selv. Styrken findes, hvor ungdommen får lov til at gro ud fra sig selv, får lov til at gro så langsomt, at den er i stand til at kunne optage og fordøje den næring, der giver sindet dets rigeste udfoldelse.

Dette ønsker vi også herude at fremme ved siden af alt det andet, en højskole skal tage sig af. Beliggenheden hjælper os mere, end vi måske ved. Derfor, kære besøgende, suk ikke næste gang: Hvorfor så langt af led. Thi der er somme tider mening i, at tingene ligger langt af led.

Bøgh-Andersen.

Jubeloldinge-Festival 1956

Efter flere delvis forsigtige forespørgsler til de af kammeraterne, man — skønt dunkelt — erindrede som initiativrige, vovede man sig i kast med den kæmpeopgave, det syntes os at være at få stablet en 25-års jubilæumsfest på benene.

Og så mødtes vi! — 16 af os — og hvor var vi *lidt* forandrede i de 25 år. Ja, lidt grå i toppen naturligvis, men det klæder jo! Den første præsentation foregik ude i Vesterkroen i Møgeltønder, hvor vore klassefester af dengang let forklarlige — nu ganske uforståelige — grunde løb af stabelen. I løbet af utrolig kort tid havde vi så fuldstændig genfundet „tonen" fra „oldtiden", at vore ægtefæller senere på tomandshånd påstod, at de nu først rigtigt havde lært os at kende — nå, man siger jo så meget! Og så gik tiden. Taler og sang afvekslede med muntre „kan du huske"-replikker på kryds og tværs over det festlige bord, og vore huspoeter var selvfølgelig også i ilden, hør blot:

Et sekel svandt, et kvart i det mindste
igen er vi her i den dejlige by,
der står for os i mindernes skær
så skøn som en himmel uden en sky.

Men ak, hvor forandret, det har vi frygtet,
når tanken en søvnløs nat gik en tur
bort fra en hverdag til ungdommens egne
hvor ingen var træt, og ingen var sur.

Vi går igen ad den gamle gade,
en stille aften i lindenes ly.
Vi glemmer en stund de år, der gik,
og ubekymret vi ler påny.

Thi længe har tanken kredset om dette,
ja, kredset om alle, vi kendte engang.
Det hænder vi hører et og andet,
men nu i aften vi håber og tror,

at alle vil med flid berette,
om hvad der skete de mange år,
dig og mig, og alle de andre,
så mærker vi ikke, at timerne går.

Ja, ak, hvor forandret, og dog slet ikke,
vi er de samme trods grånende hår.
Vi løfter vore glas og drikker
for vore fjerne ungdomsår.

Efter denne festlige sammenspisnings-optakt inviterede Nis Juhl Nielsen os hen til sig, hvor vi hyggede os ret så hjemligt i smågrupper med stadig vekslende konturer, for alle skulle jo snakke med alle. Og mens vi nød fru Laurettes kaffebord og gæstfrihed gik sludren videre til alt, alt for sent på en alt, alt for kort aften. Men vi mødes igen i morgen.

Og det gjorde vi. Anden pinsedags formiddag var „fri" til at mindes i. Nogle tog en tur i omegnen mod vest, andre mod syd, mens atter andre hver for sig efter 25 års forløb genså og mindedes dette og hint fra ungdommens tid. — Men klokken 13 samledes vi atter. Ved forstander E. Albeck's mindesten i seminariehaven samt ved Claus Eskildsens og magister Rahrs grave nedlagdes buketter i ærbødighed for, hvad de havde betydet for os. Derefter samledes vi på sem., hvor seminarieforstander Nyholm viste os seminariet af i dag, tilbygningerne m. v. for sluttelig at invitere os på en forfriskning i det smukke forstanderhjem.

Festens sidste afdeling foregik på Tønderhus, som jo også er af nyere dato end 1931. Vi beså den smukke bygning og sluttede så af ved et kaffebord, hvor vi besluttede at ville ses hvert 5. år — men ikke i Tønder, det ville efter vor mening afsvække det skønne indtryk, dette besøg nu efter 25 års forløb ville efterlade i vore sind — men hos hinanden, første gang 1961 hos S. E. på Langeland!

Og så skiltes vi — farvel, farvel — besøg os, når I kommer på vore kanter! — Lad os skrive lidt til hinanden — Ja, husk det nu!

— *x* —.

Vore 25 års jubilarer...

Ved en beklagelig forveksling af manuskripter sidste år bragte vi desværre det forkerte vedrørende dimittenderne. Derfor kommer der i dette årsskrift oplysninger om både 1930 og 1931.

Jubilarer 1955:

A. H. Andersen, dim. 1930, samme år årsvikar i Notmark på Als, derefter forskellige vikariater i de følgende tre år. 1934—35 årskursus på Statens Lærerhøjskole i matematik, fysik og kemi. 1935 ansat som førstelærer i Døjringe ved Sorø, samme år gift med Kristine Jørgensen, Gørding. 1937 kursus i sløjd, 1939 tegnelærerkursus. 1942 førstelærer i Kettinge på Lolland, formand for aftenskolenævnet, 1943 kursus for ungdomsskoleledere. 1944 udgivet „Min Ordbog". 1945 ansat i Gladsaxe kommune ved Søborg skole, samme år årskursus i sang og musik. 1946 stiftet Gladsaxe F.D.F. og kredsfører indtil 1955, fra 1953 overlærer ved Søborg skole og hovedkasserer for skolesparekassen.

Nanna Asgaard, dim. 1930. 1930—31 vinterlærerinde i Vestjylland. 1932 årsvikar ved Tønder statsseminariums øvelsesskole. 1933 på kursus i Sverige. 1934 lærerinde ved Hovedgaard realskole. 1936 gift med førstelærer E. Nielsen, Kattrup. Er nu begge ansat i Balslev pr. Ejby.

Hakon Christensen, dim. 1930. Korte vikariater i Odense, Nyborg og Kværndrup. Årsvikar i Auning. 1933 vikar i Rønne, 1934 timelærer, 1936 fast ansat, 1949 overlærer, 1953 viceinspektør. 1947 gift med Gudrun Rasmussen. 1935 faglærereksamen i matematik. 1941—42 årskursus i anvendt psykologi og sløjdfysik. Korte kursus i naturlære, undervisning af svagtbegavede børn samt i bogføring.

Vilhelm Christensen, dim. 1930, har været lærer i Esbjerg. Ingen oplysninger indkommet.

Ernst Th. Engsted, dim. 1930, samme år vikar i Esbjerg. 1931 vikar i Boumuse skole og vinterlærer ved Kvong skole — 1932 andenlærer ved Horne skole, samme år gift med Sølva Ruth Hansen, Helsingør. 1936 enelærer ved Gjeding skole. 1937 førstelærer ved Veldbæk skole. 1944 førstelærer ved Rønnebæk skole. 1948 førstelærer ved Herslev-Gevninge centralskole pr. Roskilde. Kirkesanger ved Herslev kirke, næstformand i Herslev menighedsråd, bibliotekar for sognebiblioteket og leder af aftenskolen.

Verner Esbjerg, dim. 1930. Har været vikar i Jerne ved Esbjerg. 1941 lærer og arbejdsleder ved Statens ungdomslejre. Skal nu være forstander for Statens arbejdstekniske ungdomsskole ved Ulfborg. Iøvrigt ingen oplysninger indkommet.

Sigurd Grønbæk, dim. 1930, samme år årsvikar i Vejby, 1931 vikar i Brøndum, årsvikar i Hugdrup, 1932 årsvikar i Dybvad. 1933 aspirant i Volling, 1934 fast ansat som enelærer samme sted. 1938 gift med Anna Dencker, Vinderslev. 1940 formand for menighedsrådet. 1942 formand for Sydsalling lærerkreds. Har skrevet lærerkredsens historie i anledning af jubilæum. 1949 førstelærer ved Balling centralskole. 1950 forstander for Teknisk skole. 1951 formand for Samvirket (de sammensluttede foreninger i kommunen), 1952 årskursus i dansk og svensk.

Jens Kr. Hansen, dim. 1930. Har været realskolelærer i Toftlund, er nu skoleinspektør i Hornslet. Ingen oplysninger indkommet.

Villy G. Henriksen, dim. 1930. Har været førstelærer i Sdr. Saltum. Ingen oplysninger indkommet.

Hans P. Hinrichsen, dim. 1930 og derefter løs vikar i Aabenraa indtil 1932 og derpå fast vikar i Glostrup. 1933 vikar i Roskilde og timelærer samme sted 1934 .Fast ansat i 1935. Årskursus i dansk og svensk på Statens lærerhøjskole. 1942 sangkursus på musikkonservatoriet i Århus. Gift 1935 med Ebba Østergaard Nielsen, Vamdrup.

M. Skafte Jespersen, dim. 1930 — vikar ved Odder kommuneskole — årskursus i gymnastik 1932—33. 1944 gift med Karen Poul Jørgensen, København. 1951 overlærer ved Odder komm. skole. Formand for fælleslærerrådet og kredskasserer til 1955. Fra 1955 årskursus i psykologi ved lærerhøjskolen.

Frederik P. Juhl, dim. 1930. 1934 selvstændig landbruger. 1936 gift med Rigmor Nielsen, Gedsted.

Christian Lorenzen, dim. 1930. Har været førstelærer i Styding pr. Hammelev. Ingen oplysninger indkommet.

Ida Sofie Lund, dim. 1930. Har været lærerinde i St. Magleby. Nu overlærer i København. Gift Wolthers.

Orla Lundbo, dim. 1930, vikar i Ålborg, soldat 1930—32, ansat i København ved Vigerslev Allé's skole, studentereksamen, lærerhøjskole, universitetsstudier. Litterær konsulent ved Carit Andersens Forlag, redaktør af „Cavalcade" 1947—50 og „Bog-Anmelderen" siden 1943. Bøger om Jacob Paludan og Soya. Oversætter- og udgivervirksomhed. Skolebog: Dansk Nutidsdigtning. Gift 1937 med Gerda Valentiner (29), fra 1939 med Gerda Mørch. Har været udvekslingslærer i Stockholm, haft Lysebu-stipendium. Lærerrådsformand.

Carl M. Olesen, dim. 1930 og samme år vikar i Gjesten og Vejen, 2 gange vinterlærer i Nr. Omme. 1932 vikar i Vejen og fast ansat 1933. Gift samme år med Karoline Mortensen, Hjerting. 1937—1946 medlem af Vejen sogneråd. Årskursus i dansk i 1953—54. Desuden flere kursus i sløjd, psykologi og læseklasselærere. Medlem af menighedsrådet og formand for Malt herreds lærerkreds.

Joh. V. Nutzhorn Ovesen, dim. 1930. Har været lærer og senere førstelærer i Arnitlund pr. Over Jersdal. Ingen oplysninger indkommet.

Niels H. M. Ovesen, dim 1930. Har været kommunelærer i Horsens. Skal nu være holdt op med lærergerning på grund af sygdom. Ingen oplysninger indkommet.

Anker Eskildsen Petersen, dim. 1930. Har været lærer i København og er nu realskolebestyrer på Samsø. Ingen oplysninger indkommet.

Mary H. Pedersen, dim. 1930. Har været lærerinde ved Gammelby skole i Jerne kommune ved Esbjerg. Skal nu være lærerinde i Esbjerg. Ingen oplysninger indkommet.

Jens Refslund Poulsen, dim. 1930. Er førstelærer i Bjerndrup pr. Løgumkloster. Ingen oplysninger indkommet.

Arne Dinesen Riishøj, dim. 1930. Død 1940 som kommunelærer i Ålborg.

Frederik Sørensen, dim. 1930 — huslærer i Lundsmark — lærer på efterskolen i Bramminge fra 1/11 1930 til maj 1931. Militærtjeneste maj 1931 til nov. 1932 — igen Bramminge efterskole til april 1933 — vikar ved Frøslev-Padborg skole. Timelærer og lærer ved samme. Gift 1935 med Elly Garner. Faglærereksamen i dansk, historie og sløjd — udvidede kursus: tegning, gymnastik, matematik og skrivning. Frøslevlejren sept. 1944 til foråret 1945. Orlov marts 1946—marts 1947 som udkommanderet kaptajn a. res. 6 år kasserer og idrætsinstruktør i Aabenraa amts hovedkreds (S.I.). Lærer i teknisk skole og handelsskole. 1949 skoleinspektør ved Ahlmann-skolen i Sønderborg. Formand og chefinstruktør for Civilforsvarsforbundet i Sønderborg kreds.

E. Chr. Tygesen, dim. 1930, samme år lærer ved Bramminge efterskole, 1931 fast ansat lærer i Rejsby. 1933 gift med Johanne Truelsen, Vester Vedsted. 1934 førstelærer i Skodborghus ved Vejen. 1943 lærer ved Tønder statsseminariums øvelsesskole. 1951 skoleinspektør ved Ny Holsted skole i Herlufsholm kommune.

Hans Chr. Tønnesen, dim. 1930. Lærer i Flensborg. 1940 indkaldt til tysk militærtjeneste, lettere såret og efter hjemkomsten forflyttet fra den danske kommuneskole i Flensborg til den danske privatskole i Brebøl på Angel. 1951 lærer igen i Flensborg. Ingen oplysninger indkommet.

Mary K. Vestergaard, dim. 1930. Er lærerinde i Sdr. Lyngvig pr. Ringkøbing. Ingen oplysninger indkommet.

Jubilarer 1956:

Aage H. Andersen: 1931 vikar i Rostrup ved Arden, 1932 fast vikar ved Hobro sdr. skole, 1934 timelærer sammesteds og 1938 fast ansat, 1951 skoleinspektør i Kjellerup, 1957 skoleinspektør ved Ny Holte skole, Søllerød. 1940 gift med Anna Margrethe Jensen, Viborg.

Jørgen Andresen: dim. 1931. Fra 1931 til 1933 vikar ved Sønderborg komm. skolevæsens tysksprogede afdeling. 1933 ansat som timelærer ved den danske borger- og realskole sammested og har virket her siden, kun afbrudt af tjeneste i modstandsbevægelsen og fra 1945—46, da J. A. var leder af den nyoprettede danske privatskole i Lyksborg. Gift 1934. Medlem af menighedsrådet 1933—45. 1942 sløjdlærereksamen fra Dansk sløjdlærerskole. Siden 1932 lærer ved teknisk skole og fra 1946 lærer ved Håndværkerskolens konstruktørklasser. Underviser om sommeren ved Statens sømandsskole, Sønderborg.

Margrete Bøteführ: dim. 1931. Været lærerinde i Hellebæk. Gift Brandsbjerg. Ingen oplysninger indkommet.

Sofie Frandsen: dim. 1931. Virker som lærerinde ved Københavns komm. skolevæsen. Gift med fabrikant Koch.

Gotfred Frederiksen: dim. 1931. 1932 på skole i England. 1937—41 uddannelse i sygeplejen. 1941—43 uddannelse som kok. 1943 lærer på Vejlefjord højskole. 1944 lærer ved Adventisternes børneskole, Nærum. 1948 gift med Evelyn Andersen. 1953 metalsløjd I og II. 1954 sløjdlærereksamen. 1955 aftenskolesløjd og årskursus i geografi. 1956 årskursus i arvelighedslære, mikrobiologi og skrivning.

Hans Friis: dim. 1931. Samme år vikar i V. Terp, Tønder amt. 1932 andenlærer i Døstrup. Siden 1936 førstelærer i Hjerting pr. Rødding. 1941 gift med Ingeborg Seeberg, Brændstrup. Siden 1946 medlem af sognerådet. Siden 1949 formand for menighedsrådet. Årskursus i engelsk og dansk.

Else Frost: dim. 1931, årsvikar i Ketting, Als. 1932—33 ledig indtil 1934, derefter to vikariater i Notmark og et i Skelde. Fra 1935 vikar i Rinkenæs. 1936 vikar i Jernved pr. Gredstedbro, 1938 ansat som forskolelærerinde samme sted. 1944 kaldet til lærerinde i Tørsbøl og 1951 flyttet til Kværs skole.

Rikard Højrup: dim. 1931. Været lærer ved Jerne-Boldesager komm. skolevæsen. Afsked med pens. på grund af sygdom. Ingen oplysninger indkommet.

Christian Jørgensen: dim. 1931. Været lærer i København. 1942 førstelærer i Stevning. Ingen oplysninger indkommet.

Else Jørgensen: dim. 1931. Været lærerinde i Houen skole pr. Tarm. 1941 enelærer i Mjøls og nu lærerinde ved Tyraskolen, Stedesand, Sydslesvig. Ingen oplysninger indkommet.

Peter Jørgensen: dim. 1931 og samme efterår vikar i Fogderup. Vinteren 31—32 soldat i Tønder. 1932 vikar i Løgumgård, senere ansættelse ved samme skole til 1955, da skolen blev ophævet. Derefter ved den nye centralskole i Nr. Løgum. 1931 kursus på Ollerup. Fra 1932 bibliotekar ved Nr. Løgum sogns bibliotek. 1941—1948 direktør i sognets sparekasse, derefter i tilsynsrådet. Revisor ved sygekassen fra 1939 og ved kommunen fra 1952. 1936 gift med Christine Jørgensen, Løgumkloster.

Richard Jørgensen: dim. 1931. Lærer i Fredericia. Ingen oplysninger indkommet.

Axel Knudsen: 1931 dim. Været enelærer i Vallund pr. Ølgod. Nu førstelærer ved Veldbæk skole pr. Esbjerg. Gift med Marie Nielsen (31).

Sven Erik Knudsen: 1931 dim. Vikar i Skive, vinterlærer i Lyne, vikar i Vamdrup realskole. Andenlærer i Bastrup, Vamdrup. Førstelærer sammested, senere førstelærer ved Snøde-Stoense centralskole, Langeland samt forstander for Nordlangelands præliminærkursus. Medudgiver af „Fortolkninger til gl. og ny testamente" til brug for sem.-elever.

Peter Kragelund: 1931 dim. Div. vikariater, 1933 studentereksamen. 1933—39 universitetsstudier og rejser, 1935 gift med Ruth Levin. Fra 1939 ansat ved Københavns komm. skolevæsen. Siden 1946 redaktør af tidsskriftet „Thyras Vold" og siden 1947 formand for landsforeningen „Slesvig-Ligaen". 1952 ud-

givet rejsehåndbogen „Sydslesvig rundt". 1955 formand for „Sydslesvigfonden af 1955".

Peter Kromann: 1931 dim. 1931—32 lærer på Hirsholmene og vikar i Vesterende i Ballum. 1933—39 andenlærer i St. Jyndevad. Fra 1939 knyttet til Esbjerg komm. skolevæsen, siden 1953 som viceskoleinspektør ved Grådybskolen. 1936—37 Lærerhøjskolens årskursus, 1946 faglærereksamen i fysik. 1940 gift med Marie Jacobsen, Visby. Siden 1948 beskikket censor i historie til mellem- og realeksamen.

Andreas Lindholm: 1931 dim. Været enelærer i Fynshav. 1945 forstander for Børkop højskole. 1950 skoleleder i Risum, Sydslesvig. Ingen oplysninger indkommet.

Frederik J. Nielsen: 1931 dim. Været lærer ved seminariet i Godthåb. Nu forstander for Efterskolen i Julianehåb og skolekonsulent. Skrevet Grønlands første børnebog og en fangstroman „Thomas". Ridder af Dannebrog. Ingen oplysninger indkommet.

Kristian Nielsen: 1931 dim. Været førstelærer i Vesterbo pr. Købelev. 1951 førstelærer i Eskildstrup. 1948 Undervisningsministeriets rejsestipendium til studieophold ved Londons universitet. Ingen oplysninger indkommet.

Marie Nielsen: 1931 dim. Været lærerinde ved Hejbøl pr. Ølgod. Gift med Axel Knudsen (31).

Niels Nielsen: 1931 dim. Førstelærer i Tversted pr. Sindal. Ingen oplysninger indkommet.

Nis Juhl Nielsen: 1931 dim. og samme år vikar i Møgeltønder, 1932 aspirant i Møgeltønder, 1934 fast ansat samme sted og været der siden. 1937 gift med Laurette Espersen. Kursus i dansk på Statens lærerhøjskole 1939 og 1943. En del korte kursus. Næstformand og kasserer i menighedsrådet, næstformand i sognerådet, bibliotekar og kasserer ved Møgeltønder sognebibliotek.

Arne Dybvad Olsen: 1931 dim. Været lærer i Holbæk og er nu lærer i Bagsværd. Ingen oplysninger indkommet.

Annie Thornberg: 1931 dim. 1931—32 vikar ved Østermarie forskole, Bornholm. 1932—38 lærerinde ved Skern privat realskole. 1935—36 årskursus i dansk, geografi og naturhistorie. 1938 gift med lektor Bjarne Nissen, Hjørring. 1946—54 medlem af Hjørring menighedsråd. Efter 1940 i flere år løs vikar ved byens forskellige skoler og fra 1951 fast ansat ved Hjørring østre skole.

Tøndringer-Samfundets regnskab

1955-56

Indtægt:

Kassebeholdning overført	kr.	1139,61
Kontingent	-	1702,50
Salg af årsskriftet i Tønder	-	150,00
Annoncer	-	491,00
Renter	-	4,44
	kr.	3487,55

Udgift:

Årsskrift (trykning og udsendelse)	kr.	2134,15
Julelegat	-	100,00
Tryksager m. v.	-	124,80
Porto og telefon	-	77,25
Kassebeholdning at overføre	-	1051,35
	kr.	3487,55

Tønder, 4/12 1956.

Erik Larsen.

Foranstående regnskab er d. d. revideret og fundet i overensstemmelse med de forelagte bilag. Beholdningen er afstemt med opgørelse fra banken og girokontoret. Kassebeholdningen er forevist.

Tønder, den 7. december 1956.

Boe Boisen. *Knud Nielsen.*

December 1955

1956

. . . *Muntre glimt fra ekskursioner*

eller søsvage seminarieelever og en do. lærer, hugorm som »husdyr« og andet fra zoologiens overdrev

Som titlen antyder, bliver det følgende et sammenkog af allehånde oplevelser fra alle kroge af vort lille land på samtlige årstider og under skiftende vejrlig. Brygget blev kogt en grumset november-eftermiddag hos bemeldte seminarielærer, og ingredienserne var masser af kaffe, tyrkiske cigaretter, dette tilsat nogle ostemadder, lidt hukommelse og en anelse godt humør, her er så resultatet:

Måske var det på sin plads, for at klare begreberne en kende, her at indføje, at det i de senere år har været fast tradition for, at 1. klasse cyklede rundt i Midtjylland for at gøre erfaringer m. h. t. tunneldale, åse, hedesletter, falske bakker og jyske kaffeborde plus adskilligt mere, samt at 2. klasse hver efterårsferie sætter kurs mod nordens Capri, Bornholm, bevæbnet med hamre og andet nødvendigt udstyr for at leve 4—5 dage på en sten. Dette var de faste punkter, så er der jo adskillige special-ture mellem år og dag, ikke blot for geo- eller zoologisk interesserede, også historie- og tegneholdene har en lille eskapade i ny og næ. Til en sådan hentyder billedet, som ledsager dette. Ikke ulig en dansk pendant til det kendte hollandske varemærke for v. Rossems Troost, er magister Schoubye gået — frivilligt — i gabestokken under et lokalhistoriker-besøg i Højer kirke. Til almindelig beroligelse skal tilføjes, at halsringen ikke var låset, og de til gabestokke knyttede traditioner ikke blev holdt i hævd.

Du danskes vej ..., denne strofe gælder eller gjaldt også for energiske havforskere fra 3. klasse. Beviset skulle i hvert fald føres under en klassetur til Hvide-Sande og remedierne til bevisførelsen var fiskerflåden derfra, som med klassen om bord stak en 7—8 timer til havs. Nu er det sin sag pludselig at ombytte den flade vesteregn med den vestlige storebrors mere kuperede bølgelandskab, det varede heller ikke længe før man kunne opfange skadefro fiskeres samtale om

mere eller mindre gustne seminarister, der led alle søsygens kvaler på de forskellige både, jo, radioen er en snild opfindelse. Een af de gæve deltagere, som bleg og afkræftet lå nede i et rum blandt røde olietønder og grøn galde, blev underkastet en reaktionsprøve, som bestod i, at en velgroet krabbe af fiskerne blev holdt i en snor et par tommer over patientens næse, han reagerede overhovedet ikke. Onde tunger

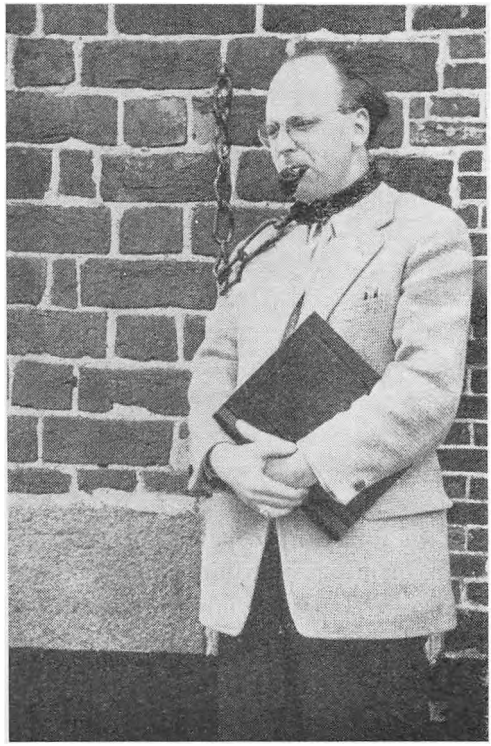

ville vide, at man ikke havde svært ved at spore staklen hjemover, takket være Neptuns onde luner. Dette var slemt, men at arrangøren af turen, selve lederen, kun var i stand til at klare sig, når han befandt sig i vand-ret stilling, var dog værre. Når så pligterne kaldte og nettene skulle undersøges, måtte dette betales med et klækkeligt beløb til havenes behersker. Folk, som har set det, ynder at gengive, da han skulle udpege en mallemuk, der kredsede om nøddeskallen, „der er en mallemuk ... glp ... der er endnu en mallemukglp ... æh . ." o. s. v., jo, der gik døgn, før jorden var rolig under skosålerne igen.

Var begivenhederne til vands samtalestof, var de til lands det ikke mindre, der gik længe frasagn om, da Lillethorup forsvandt på Born-

holm en mørk og iset efterårsaften —55. Man var efterhånden færdig med aftensmaden på et pensionat i Gudhjem. „Ramses d. II" havde flere gange manende udbrudt: „Tag det ikke ilde op, det er Grauballemanden", da „Spinoza" kundgør, at Lillethorup er savnet, resterne af „Grauballe"-stegen blev nedsvælget, en undsætningsekspedition udrustet og afsendt, fantastiske perspektiver tog form i ængstelige hjerner, stort hurlumhej. Tre timers eftersøgning i sprækkedale og hulveje gav intet resultat. Da holdet ved 22-tiden trætte og slukørede vendte hjem blev de modtaget af en frisk og veloplagt Lillethorup, der under sin sene færd tilfældigvis var stødt på Gudhjem, efter et solidt aftensmåltid i Klemensker kro, hvor man havde afrundet det hele med en „kaffe kompleks", som han udtrykte det.

Når man velbeholden er kommet tilbage over Østersøen er det kotume, at Zoologisk Have og Carlsberg aflægges et besøg. I Zoo var vi i efteråret så heldige at få selve direktøren som omviser, med det resultat, at da vi var nået ind i fuglehuset var vi medlemmer af en anselig bevægelig ring med direktøren som centrum, dernæst et lag af ældre damer, der var på formiddagstur og som jævnligt kommenterede direktøren, kom med gode råd og lign., uden om dem igen en hærskare af børn og helt yderst, ude i periferien vi stakkels spirer, der fortvivlet greb efter de guldkorn, der svirrede over hattenåle og hestehaler. Så følte vi os mere i centrum på Carlsberg, særlig da vi magtede at holde en tale for etablissementet, og da, o ve, Jellingeleverne, som også var med, kom til at skåle for Tuborg.

Da her kun skal berettes om de muntre glimt, gås der selvfølgelig uden om de rent undervisningsmæssige formål og resultater, dette til almindelig betryggelse.

Hvorledes ser nu udenforstående på en sådan hærgende horde, der på cykler, som er raslende beviser for det klamme Tønder-klima, gør landevejene usikre, snart hist, snart her. Forhåbentlig ser de på os som det, vi er, store drenge og piger, der morer sig herligt. Selv om vi ikke direkte er ude på at chokere vore medborgere, har vi dog sommetider vemodigt tænkt på, hvad den maskinmand på Hasle Klinkerfabrik har følt, da han en søndag aften i mørkningen i sit maskinhus pludselig så 29 cykler komme farende med eller uden lys, alle med en foroverbøjet rytter i sadlen og en enorm oppakning på bagskærmen, fra alle mulige og umulige sider for så lige så pludselig at være væk igen, mon han ikke har strejfet tanken om Kong Volmers jagt eller andet fra hans barndoms fantasiverden? Vi for vor part undrede os over, at vi ikke havnede inde på kontoret, eller i et tip-

vognspor med eksede forhjul og andre ubehageligheder. En tanke skænkes også de to ældre frøkener, der måtte se deres soveværelse som gennemgangsrum for toiletsøgende drenge fra 3. klasse. Eller til kaptajnen, der af lutter national begejstring forærede os hver en øl, 31 ialt, som vi kun havde tid til at nyde halvdelen af, og så fremdeles.

Direkte livsfarlige oplevelser kan hugormeepisoden vel henregnes til: Man havde på en special-tur til Holmslands Klit haft held til at fange en hugorm, som blev interneret i en flaske for senere at kunne indgå i seminariets samlinger. På hjemturen gjordes holdt ved Gretes forældre i Outrup, de skulle hjemsøges og kaffe-skattes, hvilket de også blev såre eftertrykkeligt. Flasken med ormen blev efterladt på forsædet af „Caravan"en, som var chartret til turen, dyrevenner som man var, lindede man lidt på proppen, selvfølgelig var det at friste slangen over evne, og da selskabet en rum tid senere skulle fortsætte, var den undveget; Riggelsen blev så forskrækket, at hun røg op i taget, en bule i hovedet blev følgen. En stor jagt gik ind, soveposer rystedes, bagagen blev endevendt og ængstelige blikke sendt ind under hynder og sæder. Selvfølgelig måtte en så aparte opførsel skabe opløb, selv blandt vestjyder, der var da også en i selskabet, som godt nok havde set en orm inde i bilen, den snoede sig om rattet; men han troede da, det var et slags „husdyr", dette selskab holdt sig. Eftersøgningen måtte opgives, og man startede sydpå, ikke uden sære fornemmelser om benene. Pludselig råber Mortensen, chaufføren: „Her er den," vor zig-zag stribede ven stak hovedet med den spillende tunge frem nede ved koblingspedalen, ret omgående blev køretøjet standset, en ny razzia blev indledt, og omsider blev den undvegne ved hjælp af en knibtang trukket frem ved halen. På Skallingen blev den løsladt og erstattet med en død fælle. Det var forresten på selvsamme tur, Skov blev befængt med utøj. Han var af pladsmangel blevet placeret omme i bilens bagageafdeling blandt vandspande, soveposer og tre papkasser med døde svaner, der skulle sendes til maveundersøgelse hos prof. Spærck i København. Pludselig mærker Skov en underlig kriblen i nakken og ved nærmere eftersyn opdager han, at han vrimler med pelslus, som måtte stamme fra de afdøde i papkasserne, de blev omgående udlosset og man bad den nærmeste købmand besørge dem med rutebilen!!

De specialefolk har sans for moderne bekvemmeligheder, når de drager på forskerfærd, sent går også af minde, da Skovlund skulle manøvrere et dollargrin af svær størrelse, overlæsset med linielæsere fra 2. Man mener, det tog ham en halv time at komme fra seminariets

„legeplads" og om til forstanderboligen, enhver Tøndring kender distancen. I Ribe, som de dog nåede, var gaderne for smalle eller vognen for bred, i hvert fald kom det til at dreje som om 120 kr. for en bule i skærmen.

Teltliv gås der heller ikke uden om, når det gælder. Energiske elever har end- og anvendt ferier til undersøgelser på Skallingen og ved Kallesmærsk hede. Derfra stammer historien om natteravnene, der kom hjem til et tilsyneladende sovende telt i stormvejr. Så varligt som muligt forsøger de at krybe i poserne, indtil svære stormstød truer med at fratage dem ethvert tag over hovedet, så er det, man hører en røst i stormens rasen, den er monoton og vedvarende: „Svåge æ hålle æ stang, Svåge æ hålle æ stang ..." Da alle andre synes at sove særdeles fast må omsider „Svåge" og Kyseler, som er natteravnene, gå til Canossa og i pyjamas forsøge at redde våningen, så er resten af beboerne selvfølgelig vågne og ligger i de lune poser og giver masser af gode råd. Det var efter sådan en ferietur, Meesenburg måtte udbryde: „Tja, vi kan vist sige, man har beskæftiget sig med kortlæsning," der var blevet spillet en del whist under regnbygerne, måske også imellem. Fælles for samtlige oplevelser er, at de altid er morsomst for deltagerne, så de er taknemmeligt stof ved „Jubeloldinge"-stævnerne ude i fremtiden.

Den ældste ekskursionsdeltager? Mon man ikke uden at være ugalant kan betegne frk. Enemark som sådan, hun deltog i en tur til Jordsand, til fods gennem Vadehavet. Det affødte dyb respekt hos de øvrige deltagere, — et godt forbillede for kommende „eskapister" fra Tønder seminarium.

En flok deltagere.

Ombygninger på seminariet

I det forløbne år har der næsten til stadighed været håndværkere på seminariet, i visse perioder endda mange. Der er indrettet oliefyr, og i forbindelse hermed er hele varmesystemet i hovedbygningen udskiftet.

Musiksalen er helt lavet om. Det gamle orgel er borte, og i stedet er det gamle musikbibliotek bag ved musiksalen skilt helt fra med egen indgang fra forgangen. Her skal til sin tid opsættes et lille øveorgel, når festsals-orgelet bliver fornyet. Et rum af samme størrelse som det gamle og ligesom dette til musikbibliotek og arbejdsværelse for musiklæreren er indrettet i musiksalens tilgrænsende fag. Selve musiksalen er således et fag kortere, men er nu en smuk og moderne sangsal.

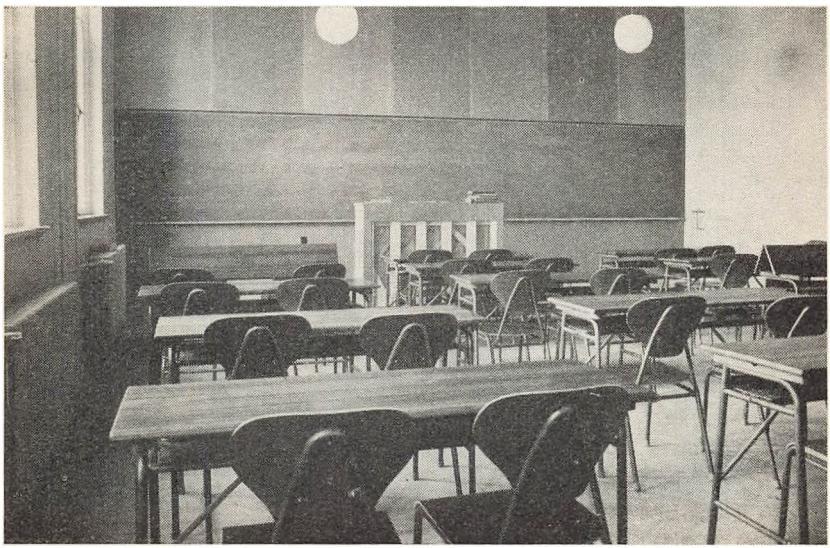

Musiksalen.

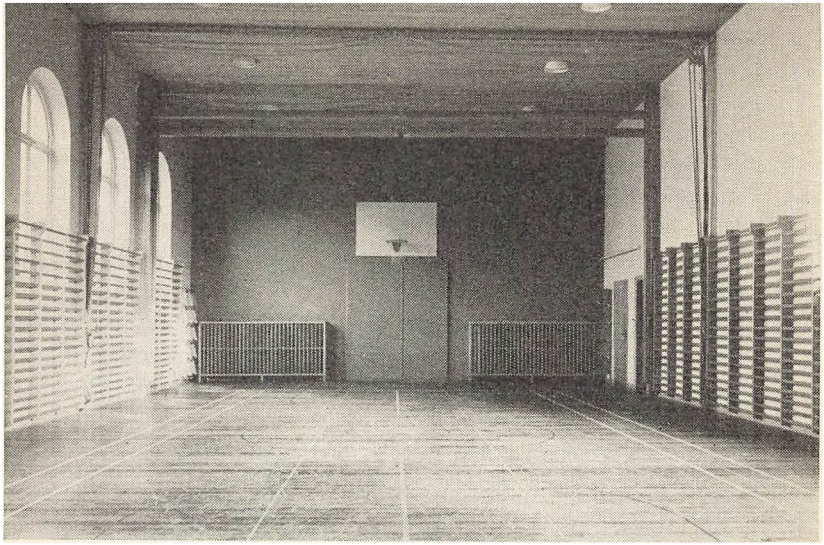

Drengenes gymnastiksal.

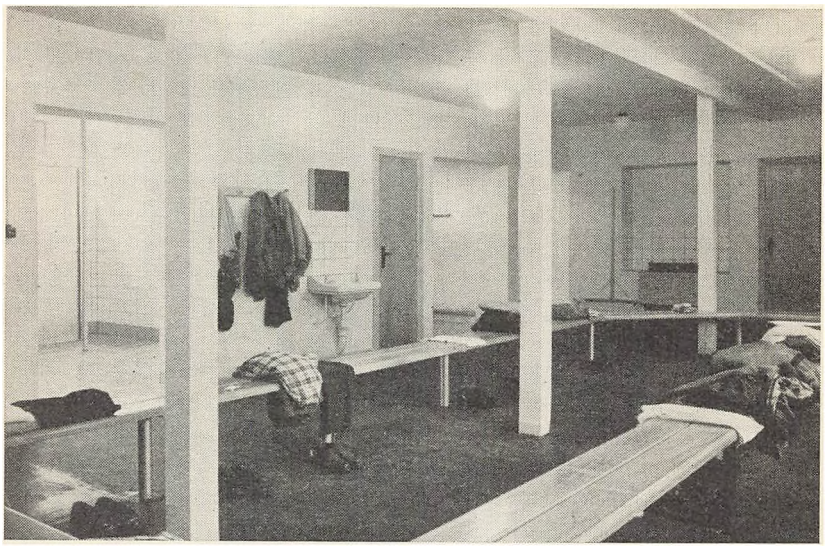

Drengenes omklædningsrum.

„Gamle gymnastiksal" har fået nyt loft og nyt materiel, både hvad angår fast og løst inventar. Gulvet er slebet af, og der er kommet en sjældent smuk sal ud af det. Omklædningsrummet er helt ombygget og stærkt udvidet, og nyt baderum m. m. er bygget til ud i klosterhaven.

Øvelsesskolen har fået læsestue og udlånsbibliotek, indrettet i de to klasseværelser til venstre for trappen op til festsalen. Dog bruges udlånslokalet midlertidigt som klasseværelse. På loftet over 8. klasserne (for ældre kammerater: over den gamle overlærerlejlighed) indrettes der nu en tegnesal, der vil blive et godt og morsomt lokale. Ved siden af dette indrettes et kaffekøkken til brug ved møder i festsalen.

Vi håber i næste årsskrift at kunne fortælle om yderligere forbedringer.

Obs.

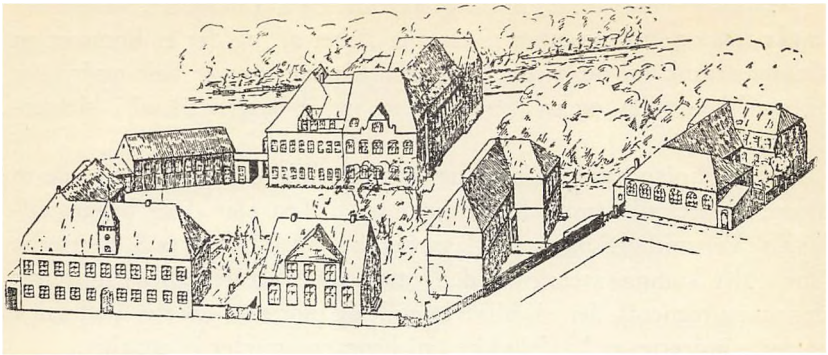

Året rundt...

28. august 1955:
Dimittender fra 1910 besøger seminariet under ledelse af Schulrat Detlef Hansen, Husum.

7. september:
Seminariets udflugt til Flensborg og Glyksborg.

17. september:
Sportsstævne i Haderslev.

20. september:
Overbibliotekar, dr. phil. Topsøe Jensen taler i elevforeningen om „Oplevelsesstof og ideer i H. C. Andersens sidste eventyr".

24. september:
Kontorchef G. Drachmann taler på seminariet om folkepension.

29. september:
Hr. Jørgen B. Nielsen giver instruktion i undervisning i færdselslære for 4. klasse og studenterklassen.

29. september:
Underholdning i elevforeningen ved 2. klasse. Dans.

Oktober—december:
3. klasse på vikarophold.

3. oktober:
Mr. McDow begynder undervisning på seminariet som amerikansk gæstelærer.

7. oktober:
Magister Schoubye taler i seminariets grænseforening om vestslesvigsk folkekultur.

13.—17. oktober:
4. klasse i København under ledelse af hr. Albjerg. — 2. klasse på Bornholm under ledelse af br. Meesenburg.

26.—27. oktober:
Konsulent Therkelsen fra Statens filmscentral giver kursus for 4. klasse og studenterklassen i brug af tonefilm.

29.—30. oktober:
Kristelig Seminaristbevægelse holder week-end stævne på Tønder seminarium. Talere: magister Emil Frederiksen, pastor Høgel og lektor Svend Norild.

3. november:
Seminariet besøges af 6 russiske skolefolk, der overværer praktikundervisning m. m.

4. november:
Pastor E. Birkler, Nybøl, taler i elevforeningen: „Om at blive voksen".

10. november:
Oplæsning i elevforeningen ved Ellen Malberg.

18. november:
Skoleinspektør, cand. psyk. M. F. Ellehammer taler i elevforeningen om amerikanske læreres uddannelse.

2. december:
Kristelig Seminaristbevægelse holder adventsmøde ved pastor Christensen, Aventoft.

10. december:
Dimission af studenterklassen (23 elever). Om aftenen musikfest med bl. a. Händels: Kroningshymne.

21. december:
Julefest med opførelse af „Et spel om en väg —", spillet af lærerne under instruktion af hr. Adolfsen.

13. januar 1956:
Harry Mielche viser filmen: Tre små øer — i elevforeningen.

20. januar:
Amtsskolekonsulent Brejl giver i elevforenigen en orientering i de fremkomne skolelovsforslag.

27. januar:
Hr. Adolfsen taler i elevforeningen: „Dit og dat om U.S.A."

7. februar:
Pianisten Kjell Olsson giver en musiklektion på seminariet med foredrag om og udførelse af Mozarts klavermusik.

10. februar:
Afstemningsfest i seminariets grænseforening. Højskolelærer A. Mandøe, Rødding, taler om „Nationalt arbejde eller Europatanken".

17. februar:
Pastor Zachariasen, Kliplev, taler i elevforeningen om kirkens historie og forkyndelse (lysbilleder).

25. februar:
Fastelavnsfest i elevforeningen med underholdning af 3. klasse og dans.

2. marts:
Diskussionsaften i grænseforeningen om grænsekampen. Indledere: Johan Mikelsen (3. kl.), Mollerup-Hansen (52), Jens Røgilds (2. kl.), Kurt Pedersen (4. kl.) og skoleinspektør Brahm.

4. marts:
Koncert i Kristkirken ved seminariets kor og orkester og domorganist Vesterlund, Ribe. Magnus Lorenzen (4. klasse) er solist i Vivaldis violinkoncert i a-moll.

9. marts:
Oplæsning i elevforeningen ved boghandler Niels Pedersen, Askov.

23. marts:
Sangpædagogen Klari Fredborg, Kolding, giver demonstrationstime i seminariet og holder sangaften i elevforeningen.

18.—22. marts:
1. klasse på ekskursion i Himmerland med hr. Meesenburg.

12. juni:
Dission af 29 elever.

15.—20. juni:
Den nye 3. klasse på tur til Bornholm med hr. Meesenburg.

23. august:
Seminariet besøges af M. Serge Bonne, undervisningsinspektør i Tunis, og frue.

31. august:
Seminariet besøges af Skaarup statsseminarium. Sportskampe, aftenunderholdning og dans.

6. september:
4. klasse tur til Brejninge med hr. Langkilde.

6. september:
Generalforsamling i elevforeningen. Ny bestyrelse: Ejnar Brahm, st., formand, Andreas Feddersen, 4. kl., næstformand, Svend Aage Petersen, 3. klasse, kasserer, Stig Nielsen, st., sekretær, Irmgard Johansen, 3. klasse, Grethe Nielsen, 3. klasse, Henry Lammers, 2. klasse, Erik Pedersen, 1. klasse, og Henry Rosen, præp.

Siden sidst...

Ansættelser:

Jørgen C. Nielsen (24) skoleinspektør i Sæby.

Jens Ganer (25) skoleinspektør i Videbæk.

Sofie von Wowern, f. Knudsen (26) lærerinde ved Balslev skole, Ejby.

Eles J. Sørensen (26) overlærer i Aabenraa.

Henrik F. Petersen (28) enelærer i Emmerlev.

Aage Dybdal (29) overlærer i Brørup.

Aage H. Andersen (31) skoleinspektør ved Ny Holte skole, Søllerød.

Magda Olsen (33) timelærerinde i Ærøskøbing.

Signe Bertelsen (36) overlærer i Sæby.

Eilif Wilmar (37) overlærer i Sønderborg.

Jens Lampe (38) lærer i Aabenraa.

Sophie Jespersen, f. Petersen (38) lærerinde i Sebber.

Hans Helbo (38) lærer i Kerteminde.

Friedrich W. Grimnitz (39) lærer i Aalborg.

Morten Henriksen (40) viceskoleinspektør i Nordborg.

Marinus Skovenborg (40) førstelærer i Skovby.

Erna Ammitzbøll, f. Nicolajsen (40) timelærerinde i Køge.

Georg Berggreen (42) seminarielærer i Vordingborg.

Holger Terpager (42) førstelærer i Restrup Enge.

Gunnar Øhlenschlæger (44) førstelærer i Sandrum.

Ole Juul-Pedersen (44) førstelærer i Sneslev.

Jakob J. Schmidt (45) lærer ved Sottrup centralskole.

Edel Hattesen, f. Hyldig (46) f. a. i Nykøbing Mors.

Inger la Cour, f. Christensen (46) lærerinde i Nivå.

Johannes Holdt (46) førstelærer i Ubby.

Marie Ruth Larsen (47) f. a. i Nordborg.

Hugh Lauridsen (48) konst. skoleleder i Upernavik.

Bodil Uhre Lund, f. Petersen (48) lærerinde i Vordingborg.

Johan Stendevad (50) sløjd-, tysk- og regnelærer ved Den frie Lærerskole i Ollerup.

Hans Håhr Lund (49) lærer i Ejby.

Svend Madsen (50) lærer i Stouby.

Gunnar Bruvik-Hansen (51) lærer i Haderslev.

Ove Holm (51) lærer i Tisvilde.

Bodil Esbjerg Christensen (51) lærerinde i Vejle.

Anna R. Knudsen (52) lærerinde i Qutdligssat, Disko, Grønland.

Eva G. Madsen (52) lærerinde i Stouby.

Niels Faurbye Andersen (52) timelærer i Assens.

Børge Petersen (52) lærer i Havnbjerg.

Wilh. Thorup (52) aspirant i Alslev.

Signe Jakobsen (53) f. a. i Grønnebæk, Jels.

Hans Tranberg (53) lærer ved Hanbjerg skole.

Else Andersen, f. Kristensen (53) f. a. i Kollemorten.

Jørgen Jørgensen (53) lærer i Rinkenæs.

Cecilia la Cour Pedersen (53) lærerinde i Kølstrup, Fyn.

Nis Petersen Hansen (53) aspirant i Rejsby.

Gunver K. Blond (53) f. a. i Graasten — senere lærerinde ved Kirkeskovskolen i Holsteinsborg kom.

Dines Østergaard (53) enelærer i Raasted.

Astrid Clausen, f. Iversen (53) f. a. ved Nybøl skole.

Ole Landting Andersen (54) f. a. i Skærbæk.

Knud Lorenzen Post (54) lærer i Ønslev-Eskildstrup.

Peter Chr. Torning (54) lærer i Esbjerg.

Adser Leick (54) f. a. i Broager.

Thea Hessellund-Pedersen, f.Rasmussen (55) lærerinde ved Højene centralskole, Hjørring.

Birte Brejl (55) aspirant i St. Magleby.

Chr. Løbner (55) lærer i Nordborg.

Gunhild Sørensen (55) lærerinde i Alme.

Else Nielsen (55) aspirant i Nibe.

Karlo Christensen (55) fast vikar i Odense, senere aspirant.

Ingrid Hansen (55) lærerinde i Ajstrup.

Anna C. Mikelsen (55) lærerinde i Arrild.

Eva Hjort Knudsen (55) lærerinde i Vissenbjerg.

Kjerstine Winther (55) aspirant i Vindelev, Vejle.

Hans Elkjær Larsen (56) lærer i Uge.

Mette Aabling Sørensen (56) timelærerinde i Aabenraa.

Knud Thejlgaard Jensen (56) timelærer i Ebeltoft.

Annelise Højlund Nielsen (56) timelærerinde i Ebeltoft.

Henning Emil Kjelstrup (56) lærer i Thisted.

Jytte Fischer Schmidt (56) lærerinde i Tinglev.

Poul Hansen (56) fast vikar i Fredericia.

Kirsten Meyer (56) fast vikar i Fredericia.

Kurt E. C. Petersen (56) timelærer i Sønderborg.

Yrsa W. Petersen (56) timelærerinde i Sønderborg.

Else Stenbæk (56) fast vikar i Sønderborg.

Jens Thomsen (56) fast vikar i Sønderborg.

Kursus, studierejser og lign.:

Sara Frederiksen (46) studierejse til England.

Christian Jørgensen (49) pædagogisk efterårskursus på Hald hovedgård.

Elise Bækholm (53) årskurus på Danmarks lærerhøjskole i dansk litteratur og sprog samt i verdenshistorie.

Henry Grønning Raabjerg (53) kursus i undervisning af læsesvage.

Nis Petersen Hansen (53) sløjdkursus i Askov.

Bryllup:

Marie Louise Prip (44) med pastor Erik Lindskov, Måløv.

Sara Frederiksen (46) med seminarielærer Balle Hansen ,Skive.

Henry Grønning Raabjerg (53) med frk. Inge Bergholt, Tønder.

Else Kristensen (53) med Aage Andersen.

Nis Petersen Hansen (53) med Nanny Thorup Nielsen.

Astrid Iversen (53) med seminarieelev Chr. Clausen, Tønder.

Thea Rasmussen (55) med kredssekretær Hessellund-Pedersen.

Andet:

Morten Henriksen (40) formand for ungdomsnævnet, Nordborg, og medlem af amtsungdomsnævnet.

Povl Brøndsted (48) fået F.D.B.s studielegat til England. Medlem af F.D.B.s oplysningsråd.

Hans H. Andersen (51) bibliotekar ved Rømø sognebibliotek.

Nis P. Hansen (53) hjemsendt som løjtnant af reserven.

Afsked:

Overlærer i Flensborg Amalie Hersbøl, f. Rattenborg (23) efter ansøgning.

Førstelærer i Sdr. Sejerslev, Johan Stendevad (50) efter ansøgning.

Timelærerinde i Rudbøl, Else Stendevad, f.Hansen (50) efter ansøgning.

Stort udvalg i papirvarer, fyldepenne
pencils, telegrammer
Vi fører alle dag- og ugeblade
Bladcentralen
Vestergade 19 Tlf. 2 12 68

Orbesen & Co
TØNDER

P. L. DINSEN A/S
BRÆNDSELSFORRETNING
Korn . Foderstoffer . Kunstgødning
Mellemgade 5 Tønder Telefon 2 21 16

Gå til fagmanden! Gå til
Foto Magasinet
W. Chr. Timm
Vestergade 10 . Telefon 2 11 52

Tønder Landmandsbank A/S
Telefon 2 21 63
Vekselkontor ved grænseovergangen i Sæd

Specialhuset på stroget –
Ehm Christensen
V/CHR. EHM CHRISTENSEN
STOREGADE 12 TØNDER TLF. 21143

A.M.
AKSEL MICHELSEN
Tønder telefon 2 11 11 og 2 11 12

FJERNSYN - RADIO
NISSEN - SØLSTED
pr. Visby, Sdj. - Tlf. 4 13 16

Spar arbejde og tid — *lån* en Højer Bonemaskine
Højer Bonevoks
telefon 4 24 41
Specialfabrik for bonevoks og bonemaskiner

Gælder det NYT FODTØJ
— skal det gamle ordentlig repareres
så **PETER NISSEN**
Skotøjsforretning
Eget værksted . Seminaristernes indkøbssted
Vestergade 41 . Tønder . Telefon 2 12 69

Tlf. 2 13 39
Slagteri
Pølsemageri
Frende Petersen *v. seminariet*

Tønder Sparekasse
STIFTET 1820

. . . mælken
med den gyldne kapsel
TØNDER MEJERI

Werner Petersen
August Müllers eftfl.
Kolonial, vine, delikatesser
MATERIALHANDEL
Vestergade . Tønder . Telefon 2 23 34

Indramning af billeder
bedst og billigst hos
Glarmester Bohde
Østergade 20 . Tønder

C. Feddersen
Sadelmager og polstrer
LÆDERVARER
Vestergade 66 Telefon 2 25 44

Johs. Paulsen Schmidt
Bøger, papir, fyldepenne og pencils
Duplikering af enhver art *Østergade . Tønder . Telefon 2 13 49*

Husk »KINO« i Tønder
Altid 1. klasses program Telefon 2 23 10

Johannes
PETERSEN
Cigarforretning . Tønder . Torvet

HANS IVERSEN
Vesterg. 6, Tønder. tlf 21654
ISENKRAM . KØKKENUDSTYR . GLAS
PORCELÆN . SPORTSARTIKLER

Handelsbanken i Tønder
Filial af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank
Tlf. 2 25 40 fl. linier

MANØ
KOLONIALVARER
Telefon 2 14 66 Vestergade 74

Hårvask og fønbølgning
Dameklipning
Frisørmester **E. HANSEN**
Østergade 55

HANS TYGESEN
Herremagasinet
VESTERGADE 1 · TØNDER

Tønder Materialhandel
PEDER FABRICIUS
Telefon 21823

Portrætter
Brudebilleder
Familiebilleder
Reklamefoto
Amatørfoto
Fotografiske artikler
af enhver art

. . . og gælder det
Hjemmefoto
kører vi gratis overalt

Pasbilleder
hurtigst, billigst og bedst

Tonhalle-foto
v/ Fleming & Vestergaard
Vestergade 1 - Tønder
Telefon 2 19 33

JOHS. THOMSENS EFTF.

Indehaver: Peter Christensen

KUL . TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . BRÆNDSELSOLIE

Telefon 2 14 50 - 2 14 51 **TØNDER** *Nørregade 9—11*

J. N. Jefsens boghandel

Telefon 2 23 41 . Tønder . Storegade 5

De sidste nyheder i kjoler, overtøj og lingeri findes altid i

Damehuset

Vestergade 23

FOTO så *Gabs*

Vestergade 56 *Telefon 2 16 27*

Tønder og Omegns Bank A/S

Telefon 2 20 08

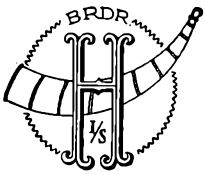

Ure, optik, guld- og sølvvarer i Tønder amt fra

Brdr. Hansen I/S

Storegade 23 . Tlf. 2 12 32 . Bedste reparationsværksted

Den friskbrændte kaffe
får De hos

TYGESEN

TOBAKSVARER . VINE . Alt i TØRKOST

Thomas Tygesen, ved seminariet

Tobak, cigarer, cigaretter
shagpiber

Carl Ravn

Storegade 26, Tønder

Farvehandler P. Jacobsen

Storegade 16 Tlf. 2 23 68

Farver, tapeter, guldlister, pensler, tuber og farvelade

Reparationer af knallerter og motorcykler

G. Langfritz

Østergade 43

Gustav Rothes bogtrykkeri

Søndergade 8 . Grundlagt 1876 . Telefon 2 11 01

Hvis skoene vil trække vand,
så gå til **WEGNER**
straks på stand.
Han ordner dem for dig med glæde,
så aldrig mer' de trækker væde.

Østergade 4

Bager Hans Hansens

wienerbrød er det bedste

ØSTERGADE 24
TØNDER

KAMERAER og TILBEHØR
i stort udvalg

BRDR. LØKKE

Polyfoto

Tønder

Jacob F. Bødewadts eftf.

Indehaver F. Bödewadt

Telefon 2 21 28

Guldsmed . kunsthåndværk og keramik

Pensionat

Første klasses pension
Moderate priser

Østergade 57 **Anders C. Jørgensen**

Seminaristerne køber selvfølgelig i

Østergades ur-, optik- og guldsmedeforretning

H. Sørensen

Tønder . Telefon 2 22 81

Carl Tiedemann A/S

Trælast . Bygningsartikler . Brændsel . Brændselsolie

Lager: Tønder Øst, Tønder Vest *Telefon 2 10 56 . 2 10 57*

Bageri og conditori

P. W. Schmidt

Østerg. 45 . Tønder . Tlf. 2 20 83

Emil Wolffhechel

Tønder tlf. 2 14 65

Trikotage . Manufaktur
Sengeudstyr

T. O. K.

Tønder Oste- & Kolonialforretning

Hans Lønborg

Vestergade 58 Tlf. 2 19 55

Købmand

Aksel E. Andersen

Østergade 46 tlf. 2 10 54

Gælder det skolebøger, skolemateriel, fyldepenne, kuglepenne, pencils

gå til Andersen & Nissen

BØGER . PAPIR . KUNST

STOREGADE 26 . TØNDER . TELEFON 2 13 42

Isenkram . Glas . Porcelæn

Nic. Andresen

Fra 1893 til idag

køber seminariets lærere og elever deres sko hos

M. RIGGELSEN *Storegade 20*

Det er god tradition — som fortsætter!

Johs. Bock

Manufaktur . Konfektion

Tønder *Tlf. 2 11 62*

Peter KJÆR

URMAGER & OPTIKER

Vestergade 26 . Tønder . Telefon 2 10 06

Th. Laursens Bogtrykkeri

JERNBANEGADE 8 TØNDER TELEFON 2 15 50